ROMANIA

Piu 79

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
PERIODICE
ROMÂNĂ

ANUL IV, Nr. 12
DECEMVRIE
1 9 3 9

ONT

REVISTA OFICIULUI NAȚIONAL DE TURISM

3232/81

MARILE HOTELURI

ARO PALACE

BRAȘOV

CONFORT • RECREAȚIE • MUZICA
ELEGANȚA • LINIȘTE • DANS

Permanent deschise

ROMANIA

REVISTA OFICIULUI NAȚIONAL DE TURISM

ANUL IV, Nr. 12
DECEMBRIE 1939

CUPRINSUL

MUGUR MARDAN – VACANȚE IN ZĂPADĂ
H. B. – CRĂCIUN ȚĂRĂNESC
OLGA GRECEANU – ARTA ZUGRAVULUI ROMÂN
EMANOIL BUCUȚA – CRĂCIUN IN MUNȚI
G. BREAZUL – COLINDELE
FOLCLOR ȘI CULTURĂ MODERNĂ
VARIA: ACTUALITĂȚI
CRONICA TURISMULUI ▪ INFORMAȚII
COPERTA ȘI DESENELE DE LENA CONSTANTE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STR. WILSON 8, TEL. 4.64.60

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării Nr. 41.350/939 a Direcțiunei Generale P. T. T.

BIBLIOTECA CENTRALĂ DE STAT
Nr. inv. 3232/81

BIBLIOTEGA
PERIODIC
ROMANIA

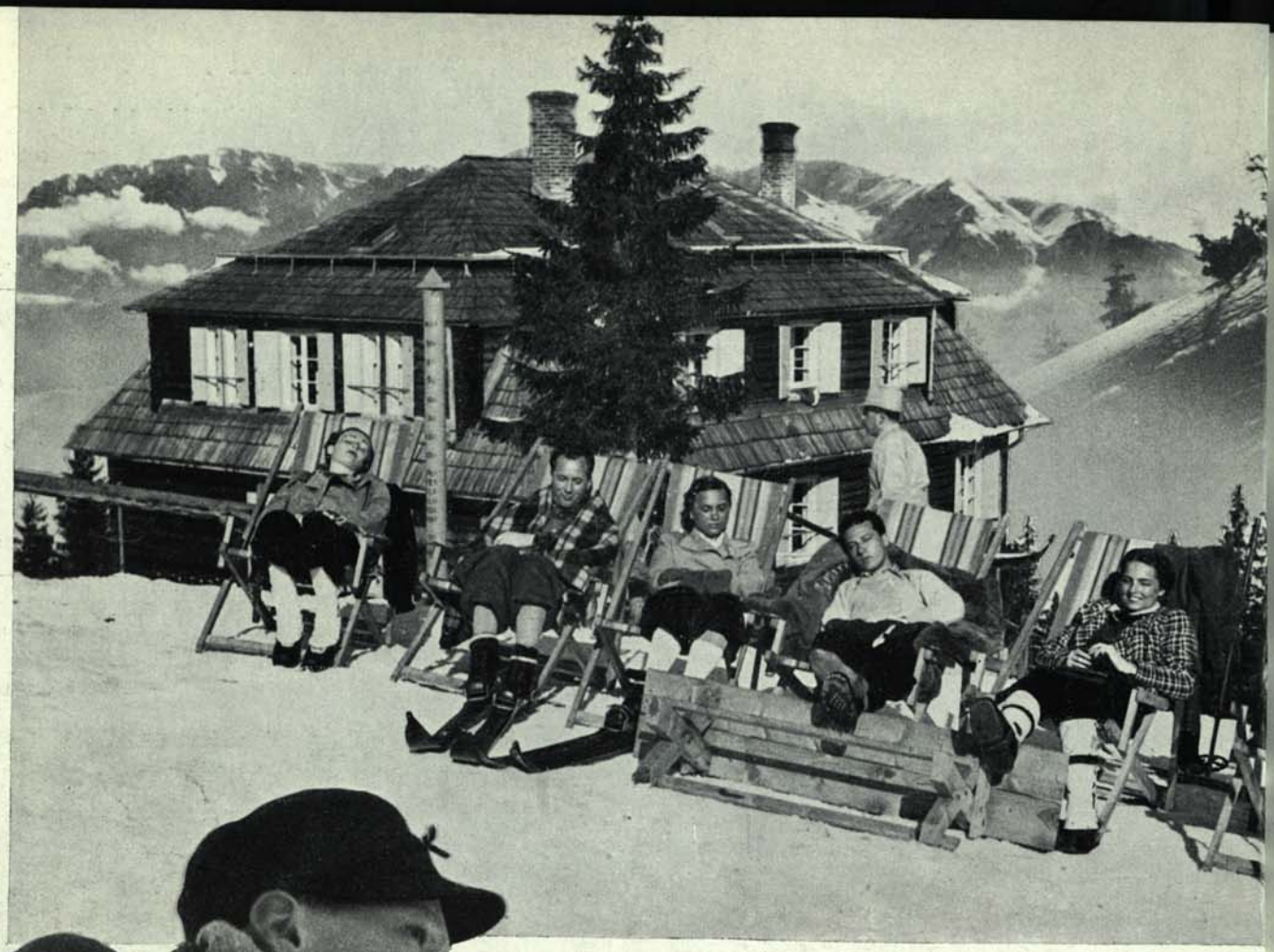

Foto-O. N. T.

Vacanțe în zăpadă

BUCURIA iernilor albe a însuflețit din totdeauna pornirile spre visuri tinerești sau copilărești. E drept însă, că iernile nu mai sunt aceleași, așa cum le-au trăit și le povestesc bătrânii. Secolul pe care îl trăim a știut să schimbe până și felul bucuriilor iernatice; și dacă ar fi să

ne întrebăm care ierni — de azi sau de altădată — sunt mai pline de viață, de vioiciune și de bucurii, poate că bătrânul Timp și-ar pleca umilit capul în fața inferiorității iernilor de altădată.

Înțelesul adevărat al darului pe care ni-l face larna e cuprins mai plin, într'adevăr — așa cum l'au pătruns oamenii de azi — în sporturi de zăpadă și în destinderea trupului pe zări albe, decât în visările la gura sobei sau în adevăratele hibernări orășenești ale iernilor din amintire.

Iarna pare să fie anotimpul sănătății și al odihnei, pline totuș de viață, deopotrivă cu vara, pe care, atâta timp, oamenii au privit-o ca singurul anotimp al vacanțelor.

Munții, regatul adevărat al zăpezilor, pot fi deopotrivă de însuflețiți iarna ca și vara, dincolo de prejudecățile cu care ne-am obișnuit de-atâta vreme, ale exclusivității vilegiaturilor estivale la Agapia, Văratec sau Slănic.

In timpul verii, căutăm la munte răcoare și odihnă; iarna, putem găsi, în văile și pe coastele lor, văzduhul acela curat și limpede, dătător de îmbujorări sănătoase, și odihna deplină

Foto-Tadeu

PE VALEA IALOMICIOAREI

CABANĂ LA IALOMICIOARA

Foto: Tadeu

a tot ceeace poate fi obosit în om; odihna, însă, înțeleasă ca destindere, ca libertate, ca ușurare de gânduri și ca acumulare de forțe noui.

Și lucrurile astea, am început să le înțelegem pe deplin. Dovadă stau atâtea localități, onsiderate altădată ,,de sezon'', astăzi populate aproape tot timpul anului de vilegiaturiști

CABANĂ LA MUNTELE MIC

Foto O. N. T.

și de însuflețiți ai vacanțelor de orice anotimp.

Sporturile de iarnă, practicate acolo sus, în munți, sunt cele mai depline bucurii ale trupului, iar soarele luminos al zăpezilor e sănătatea însăși, revărsată în cei ce-au înțeles plinătatea de viață a vacanțelor albe. Pentrucă numai acolo, în munți, larna este deplină și curată, isvor de sănătate și voinicie; în orașe, e numai o jalnică amăgire din tot ce poate însemna larna: zăpada e noroi, văzduhul este fum și sgură, iar soarele, strecurat anevoie prin sita umedă a

IN BUCEGI

Foto Tadeu

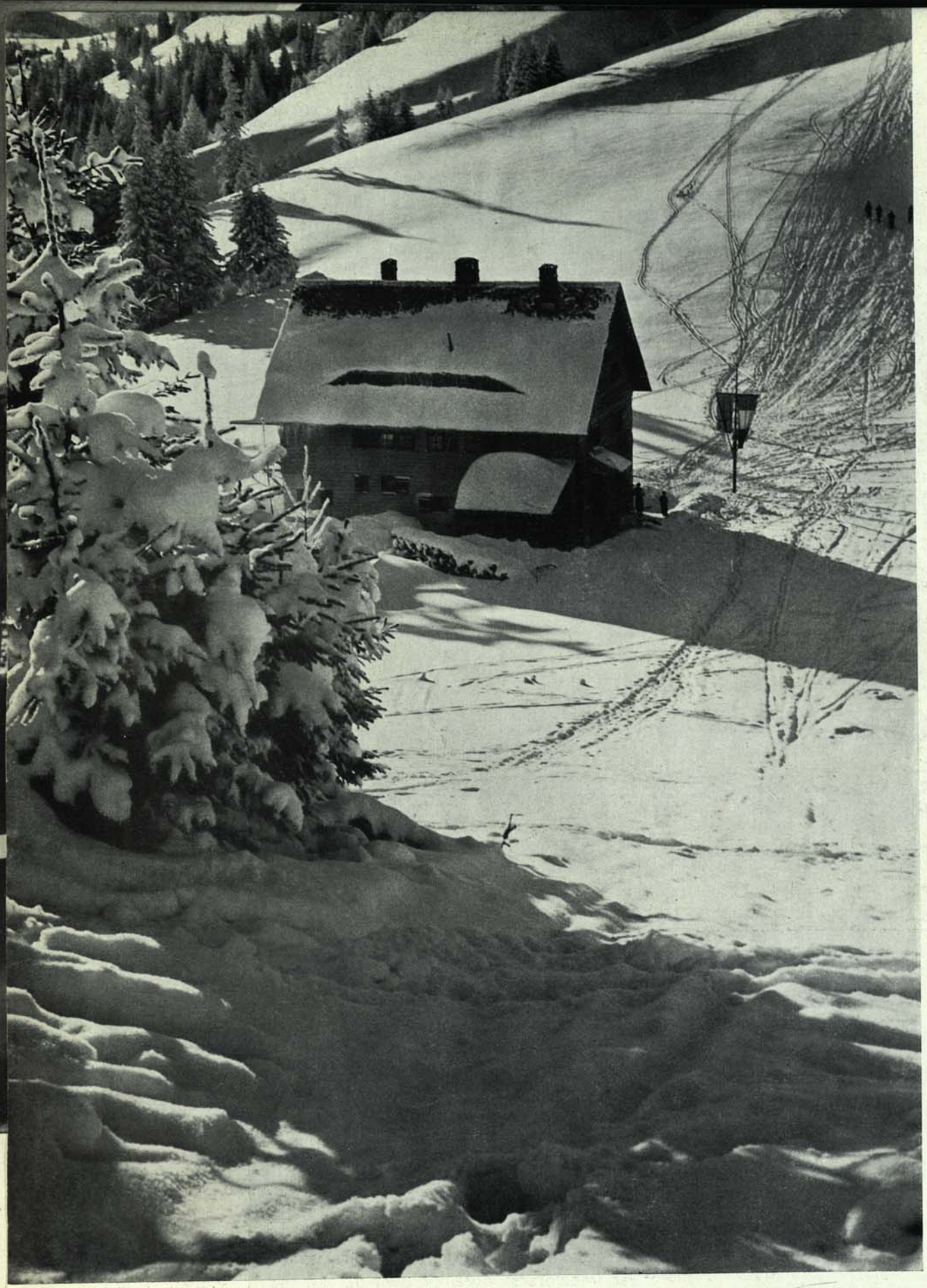

CASA DIHAMU.

Foto-Parhon

Foto-O. N. T.

VACANȚA LA FEREASTRĂ

cetei, pare mai curând un obraz palid și bolnav decât un isvor de viață și sănătate. Iarna este a munților, cu cea mai deplină dintre vacanțe. „Plaja" nu aparține numai nisipurilor fierbinți ale mării; deopotrivă de biruitoare și pătrunzătoare sunt razele soarelui răsfrânte în albul scânteietor al culmilor de munte; iar puterile noui, adunate din lupta cu nămeții fără crivăț ai văilor adânci, sunt tot atât de dârze și pline de însuflețire ca și cele câștigate în înotul voinicesc din valurile mării.

Sănătatea, deci, este mult mai deplin a lernii din munți decât a oricărui alt anotimp; iar cel care caută sănătatea ca să-și împlinească o lipsă a trupului, și-o poate găsi tot atât de deplin doar în zările acelea nesfârșit de limpezi și albe ale munților ninși.

Drumeția munților capătă iarna un farmec nou, îmbinată cu bucurie vijelioasă a lunecușurilor năprasnice de sky peste coamele albe. Siluetele îndrăgostiților de zăpezi ne-au devenit, încet, încet, familiare; iar îmbujorarea obrajilor plini de râs, lumina adunată în ochi din tot albul sănătos și plin de soare al lernii din munți, a devenit pentru orășenii câmpiilor

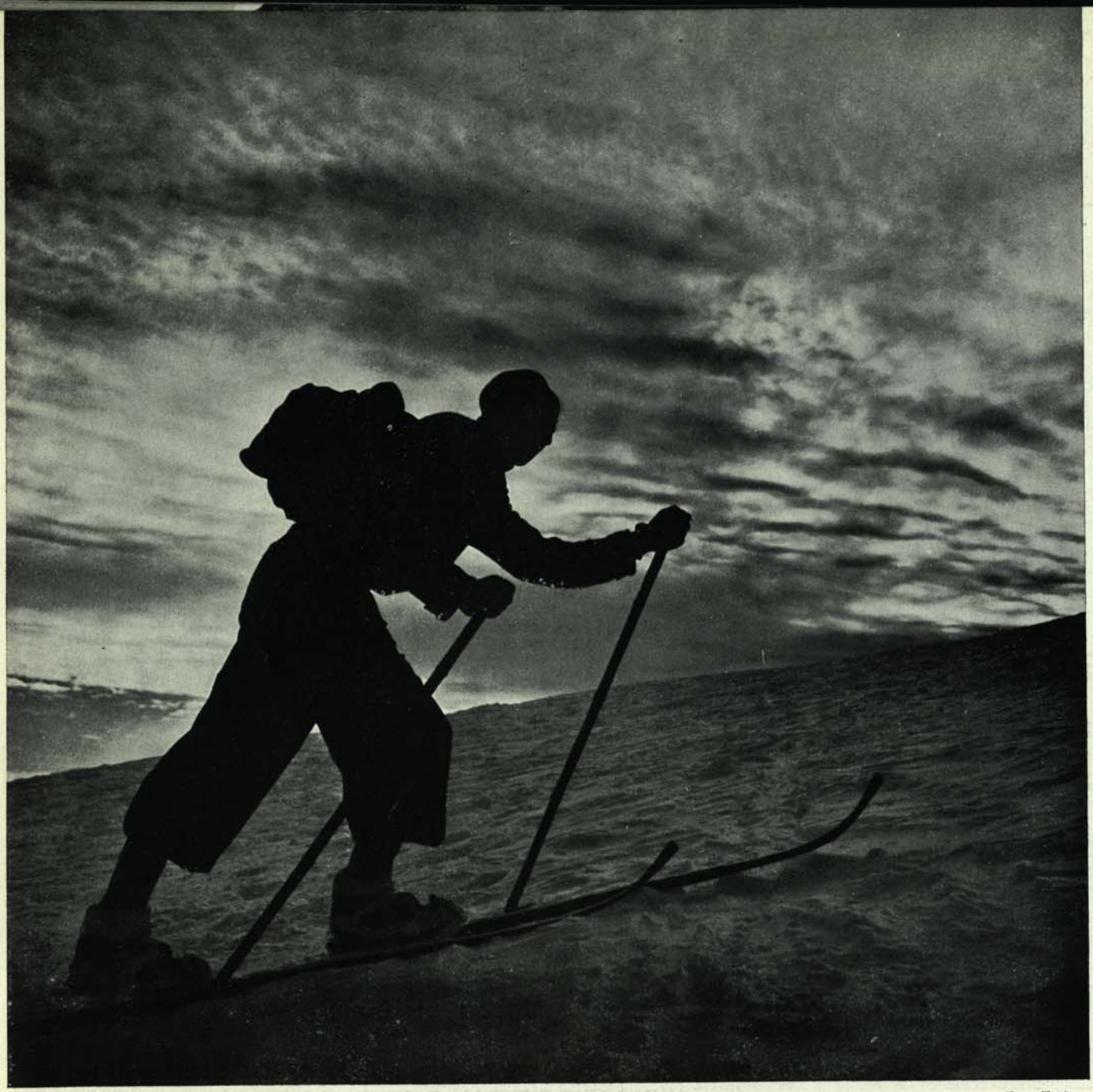

PE INSERAT

Foto• Tadeu

pline de ceață și burnițate de ploi umede și reci, o vie ispită și chemare spre orizonturile lernii adevărate. Pornesc orășenii spre văile munților, să caute și să găsească larna, să se bucure de darurile ei și să-și umple trupul de vlaga pierdută peste an.

Orașele, satele și cabanele de pe văi, coaste și culmi albe, stau gata să primească oaspeții vacanțelor de larnă, veniți de la șes să trăiască bucuria zăpezilor curate.

Și-acolo sus, în munți, văzduhul e atât de limpede, cerul atât de înalt, tăcerea atât de măreață și totuș plină de svonul tânăr al chiotelor, spre văi, încât nu răsbate prin spații niciunul din sgomotele de jos, pline de îngrijorări sau necăjite omenesc de truda vieții din afara vacanțelor.

Acolo se poate găsi odihna, sănătatea și viața plină de însuflețire și de avânturi voios tinere, a vacanței în zăpadă.

Munții vă așteaptă!

MUGUR MARDAN

CRĂCIUN ŢĂRĂNESC

TRĂIM epoca marilor realizări ale Statului Românesc.

România este o ţară în plin progres. Forme noi şi instituţii moderne vin să înlocuiască ce a rămas de altă dată. In locul ţării dunărene, plină de pitoresc, apare un stat modern.

Pe plan economic şi social România pitorească se îmbină cu România modernă.

Pe plan spiritual, planul prefacerilor lente şi al trecerilor neobservabile, două Românii trăesc azi alături. Vechea cultură ţărănească, aceea care a dat pitorescul României de eri, trăieşte însă nedestrămată, în foarte multe din regiunile ţării.

Noile concepţii despre lume, noul stil de viaţă românească, nu mai aparţine însă esclusiv oraşului ci a pătruns adânc şi puternic în viaţa satelor.

Bucureştii nu sunt numai capitala politică şi economică a României moderne. Ei sunt capitala spirituală a întregii ţări, capitala în care cele două forme de cultură, cea veche, sătească şi cea de concepţie şi stil nou, se întâlnesc şi trăesc alături, dând imaginea sintetică a ţării întregi.

Pe marile bulevarde, în urmba blokhaus-urilor, hălăduesc ţărani în pitoreşti costume de Bucovina, ori ciobani în lungi sarici ardeleneşti. Nu arareori, dela fereastra etajului al zecilea, răsună cântecul jalnic al unei doine basarabene, cântată de o fată depe malul Nistrului, sau viersul fluerului unui flăcău depe Olt.

Niciodată însă, cultura ţărănească nu apare în plinătatea ei în viaţa Bucureştilor, ca la marile prilejuri, la sărbătorile împărăteşti, când în sufletul ţăranului credinţele ce sunt mereu vii, capătă din nou valoare şi se cer obiectivate în datini.

Străinii cari vin să ne vadă atunci, rămân uimiți de frumusețile și de vigoarea culturii noastre tradiționale.

La Crăciun, Bucureștii devin un sat uriaș în care s'au adunat toate frumusețile datinelor Țării: vicleiurile mehedințene se întâlnesc atunci cu Irozii din Ardeal, Buhaiul și Caprele bucovinene cu Turca depe Târnave. Colindătorii din Țara Oltului își cumpănesc frumusețea versurilor cu versurile colindătorilor din Neamț, iar privitorul nu poate să se hotărească între pitorescul stelelor din Dolj și al celor din Mehedinți.

Din fragmentele ce urmează apar câteva forme alese ale tradiționalelor obiceiuri de Crăciun, așa cum pot fi întâlnite în București. Fiecare loc își are frumusețile și marile lui surprize. La Crăciunul Bucureștilor, țara întreagă participă cu tot ce are mai frumos ca înfăptuire de datini.

JUDEȚUL MEHEDINȚI: „VICLEIUL"

In Mehedinți Crăciunul este în deosebi legat de obiceiul Vicleiului. Vicleiul mehedințean nu este însă obișnuitul joc al Irozilor.

Cuvântul „Viclei" este o veche deformare a cuvântului Betlehem. (Viflainu, Vifleinu, Vefleem, ș. a. m. d.) „Dulapul" în care este purtat Vicleiul este, fără îndoială, o contopire a „bisericuței" ardelene (germ. Kripp; franc. crèche), adică o reprezentare în miniatură a Nașterii, cu un teatru de păpuși.

„Vicleiul" din județul Mehedinți este, de fapt, un joc de păpuși, însoțit de cele 12 cântece rituale ale „Vicleiului". Jocul Păpușilor nu reprezintă scene religioase în legătură cu sărbătorile Crăciunului, ci este un joc de scenă, cu simboluri comice, în cari se ridiculizează întâmplări din viața de toate zilele. Unele din aceste scene amintesc totuș elemente ale ritualului de Crăciun din alte ținuturi, transpuse în teatrul de păpuși. Impreunarea neobișnuită a jocului de păpuși cu cântecele rituale ale „Vicleiului" și legarea lor de obiceiurile Crăciunului, constitue specificul acestui ținut.

„Păpușarul" nu este un profesionist, el este, totuș, astăzi, singurul cunoscător și mânuitor al acestui joc din tot ținutul. Păpușile și le fabrică singur și tot singur își construește și își zugrăvește teatrul. El nu joacă păpușile decât în „Viclei", cu prilejul sărbătorilor de Crăciun, când colindă cu ele din casă în casă.

JUDEŢUL MEHEDINŢI: CÂNTECUL STELEI

Obiceiul stelei este printre manifestările de cultură tradiţională românească, legate de sărbătorile Crăciunului, acela care a fost cel mai mult acceptat de mediile de tranziţie. Prin aceasta el a pierdut ceeace avea mai frumos şi mai de preţ în autenticitatea sa ţărănească. Steaua este astăzi, în foarte multe locuri, un compromis între cultura veche a satului şi între modernismul orăşenesc. Cântecul ei nu este decât arareori vers autentic ţărănesc, iar zugrăveala de altă dată a fost aproape cu totul înlocuită prin hârtie colorată şi cromolitografii cumpărate la prăvălii.

Doar strădania cercetătorilor dacă mai descoperă în sate uitate, autentice cântece de stea.

La Bucureşti însă au venit şi cele mai uitate sate şi au adus cu ele tot ce era mai frumos, mai vechi şi mai autentic în părăsirea lor. Cei de acolo îşi scot aceste frumuseţi doar la mari prilejuri şi un atare prilej este Crăciunul. De Crăciun am întâlnit în Bucureşti una din cele mai reprezentative realizări ale vechiului obicei al cântecului de stea. Era din Mehedinţi.

Spre deosebire de alte judeţe, Steaua în judeţul Mehedinţi este mai mare, având până la douăsprezece ,,cornuri''. Ea este zugrăvită de ţărani cu culori vegetale, preparate cu albuş de ou şi cu usturoi. Steaua este purtată de un ,,stelar'' şi însoţită de 6 colindători, cari cântă 12 ,,cântări ale stelei'' şi două prooroci: una la început şi alta la sfârşit. Cântecele sunt cântate de două grupuri consecutive. Cu steaua se umblă din seara de Ajun şi până în ajunul Sfântului Vasile.

PRIMUL CÂNTEC AL STELEI

Steaua din spre Răsărit a strălucit,
Steaua Impăratului nostru s'a ivit,
Steaua raze străluceşte,
Sfânta Naştere a lui Cristos mărturiseşte
Cristos cel prea puternic,
Astă seara ni s'a născut nouă
Supărat veşnic.
Astăzi cred se tânguieşte
Ihromnicii bine-l vesteşte.
Ihromnicii dacă-l văzură,
Câte-ş trei după stea se călătoriră,
Şi dela stea se învăţară,
Lui Cristos cu scumpe daruri se 'nchinară.
Aur, smirnă şi tămâie,
Şi celor mai mari cu bucurie,
Şi naşterea lui Cristos,
Să vă fie Dumnea-voastră de folos.
Şi Sfântul botez de vine,
Să vă fie Dumnea-voastră de mult bine.

JUDEŢUL BISTRIŢA-NĂSĂUD: COLINDA

Colindatul este un obicei, care s'a păstrat încă foate bine în Transilvania. Toate satele Ardealului răsună de Crăciun în cântecele de colindători. Măestria viersurilor colindelor ardelenești este neîntrecută. Ele sunt scriptura vie, versificată popular, a țăranilor ardeleni de toate vârstele și de toate categoriile.

Obiceiul colindatului este altul din loc în loc. Sunt nuanțe cari își găsesc explicația în desvoltări istorice diverse și în deosebirile de structuri locale.

In județul Bistrița-Năsăud se colindă în ajunul Crăciunului. Copiii mici umblă ziua, tineretul (flăcăii și fetele la un loc) umblă cu lăutari seara, până la miezul nopții, iar oamenii căsătoriți — până la 40 ani — încep să colinde dela miezul nopții, până dimineața. Intâi pornește soțul cu soția la casa primului vecin și cântă o colindă, gazdele la rândul lor se alipesc și colindă la alt vecin și tot așa până se formează un grup de peste 20 persoane.

Copiii merg cu câte o traistă, în grupuri de câte 40—50, băeții despărțiți de fete.

Tineretul nu merge decât la casele unde sunt fete și feciori necăsătoriți, — începând colindatul cu casa preotului, a primarului și a învățătorului. Repertoriul de colinde este foarte mare: fiecare colindător știe peste 50 de colinde. La fiecare casă se cântă alte colinde.

COLINDĂ PENTRU OAMENII DE VAZĂ DIN SAT

Trei păcurărași,
Hai lerui, lerui, Doamne *).
Trei turme de oi,
O fată de păstor,
La munte suia,
Ea din grai grăia:
— De nu mi-ți lua,
Eu (vă) voi împușca,
Și (vă) voi îngropa,
In strunga de oi,
In jocul de miei,
Fluerul cel drag,
L-oi pune la cap,
Fluerul cel dulce,,
L-oi pune de cruce,
Vântul va sufla,
Și el va cânta.

*) Refrenul „Hai lerui, lerui Doamne" se repetă după fiecare vers.

JUDEŢUL MUREŞ: COLINDA

In judeţul Mureş se colindă în ajunul Crăciunului. Copiii colindă ziua, în grupuri până la 10. Fetiţele despărţite de băieţi. Flăcăii şi fetele, deasemenea, colindă în grupuri separate, începând seara şi până noaptea târziu. Obiceiul este ca grupurile de fete să umble în afară de casele rudelor, la case unde sunt flăcăi; iar băieţii la casele unde sunt fete nemăritate.

Aceasta dovedeşte păstrarea deosebirei colindelor după vârste şi sexe. Sunt colinde de fete mari şi de flăcăi. Dar sunt deasemeni colinde cari se adresează gazdelor. Deosebirile acestea sunt cea mai bună dovadă că în unele locuri, vechile structuri sătesti şi-au păstrat cristalizarea.

FLORILE MĂRULUI, *)
Noi umblăm şi colindăm,
Pe Hristos ca să-l aflăm
Mititel şi 'nfăşeţel.
Faşa-i dalbă de mătase,
Dă-ne drumu gazdă 'n casă
C'afară plouă şi varsă
Şi ne ninge, de ne frige,
Ne picură, picuru,
De ne doare sufletu,
Şi ieşi gazdă până'n prag,
Noi te colindăm cu drag.
Şi te bagă gazdă 'n casă,
Şi-aprinde lumina 'n casă,
Că intră Hristos în casă,
Cu mănuşi de tisă verde,
Noi din tisă 'om face cruce
Şi la biserică 'om duce.
Câţi oameni 'or poposi
La uşa bisericii,
Câţi oameni s'or închina,
La Dumnezeu s'or ruga:
Căci s'a născut Mesia,
Din Fecioara Maria,
Tot în giulgi înfăşurată,
Şi 'n iesle de boi culcată,
De îngeri împrejurată.
Ingerii cântă mărire
Păstorii bună învoire.

*) Refrenul „Florile Mărului" se repetă după fiecare vers.

JUDEŢUL TÂRNAVA-MARE: COLINDĂ

Cântecul Zorilor pare a fi rămăşiţa uneia din cele mai vechi tradiţii româneşti. Este o închinare Dimineţii şi Soarelui nou, care răsare. Vechimea lui mai poate fi bănuită doar din refren şi din câteva vorbe presărate printre versurile cari amintesc alte genuri de literatură populară.

„Graba cu florile" şi „cu grânele coapte" se îndreaptă fără îndoială către Zori şi Soare şi veacurile n'au putut să-i schimbe temeinicia şi rostul.

In judeţul Târnava fetele şi flăcăii, bărbaţii însuraţi şi femeile măritate, se duc la colindat cu „Revărsatul Zorilor" a doua zi de Crăciun, începând dela miezul nopţii. Colindătorii merg numai la casele vecinilor, la prieteni şi la rude.

De cu zori, grăbim cu flori,
Voi zuori de zuori, *)
De cu noapte grâne coapte,
Revărsatul zorilor,
Toate păsările dorm,
Toate dorm în cuiburele.
Care n'are cuiburele,
Doarme sus pe rămurele.
Numai eu nu poci dormi,
Că aci e cuibul lângă drum.
Câţi drumeţi pe drum treceau,
Tot în cuibul meu zvârilau.
Dac' am văzut şi mi-am văzut,
Eu cuibul mi l'am mutat,
In mijlocul codrului,
La fântâna fagului,
Pe cumpăna fântânii
Paşte coarba cu puii.
Coarba din grai le grăia:
— Creşteţi pui vă hrăniţi,
Căci de când vă cresc pe voi,
Ciocul mi s-a ruginit,
Aripile-a mucezit.
Iar puii din grai grăia:
— Creşte-va maica pe noi,
Că şi noi îţi vom aduce,
Foaie verde şi-o dulană,
Carne dulce de cătană.

*) Refrenul „Voi zuori de zuori" se repetă după fiecare vers.

BUCOVINA: „JOCUL CAPRELOR"

In întreaga Bucovină este răspândit, printre obiceiurile de Crăciun, jocul Caprelor. Jocul Caprelor, este mut, neînsoțit de colinde și se face după cântecul lăutarilor sau după cântec din fluier. Melodia jocului caprelor este rituală. In unele locuri acest joc se integrează unei piese de teatru popular, cu caracter comic, în care se satirizează caractere și deprinderi. Se pare că jocul „Caprei" a fost desprins din această bucată de teatru popular, devenind obiceiu autonom.

JUDEȚUL TÂRNAVA-MARE: „TURCA"

In județul Târnava-Mare, cunoscutul joc al „Caprei" apare sub o formă neobișnuită; „Turca". Turca nu este numai un simplu joc de Crăciun, detașat, ci se leagă pe plan social de obiceiul constituirii „cetelor de flăcăi" atât de răspândit în Ardealul de Sud. Impodobirea și jucarea Turcii este de fapt pretextul constituirii cetelor de flăcăi în acest județ. Flăcăii cari împodobesc și joacă Turca de Crăciun, formează o ceată care trăește tot timpul sărbătorilor în comun și are rolul de a scoate fetele la joc. Cu două săptămâni înainte, ceata de flăcăi se mută la aceeaș gazdă, unde împodobesc și învață colindele Turcii. Fiecare fată din sat este datoare să contribue cu ceva la podoaba Turcii. Cele cari nu dau, fie bete, fie basmale, fie năframe, nu sunt primite în tot timpul sărbătorilor la joc și deci nu se pot mărita în acel an.

COLINDA TURCII

Doamnele, Domnului meu,
Se spune de Dumnezeu,
Unde este și cum este,
Sus în poarta lui Pilat:
Răstignit pe lemn de brad,
Mare groapă i-a săpat,
Adâncă de nouă stângini,
Largă de patru stângini,
Mare piatră a ridicat,
Pe Dumnezeu l'a îngropat.
Dumnezeu a strănunat,
Piatra'n patru a crăpat,
Domnul la cer s'a 'nălțat,
Ca cerul să-l aliască (limpezească)
Și pământul să-l stăpânească.

JUDEȚUL GORJ: „VASILCA"

Uratul de Sf. Vasile, ,,Vasilca", cunoscut în întreaga Muntenie și Oltenie, nu aparține, ca în celelalte regiuni, țiganilor; aici cel care poartă ,,Vasilca" este un gospodar român, însoțit de taraful de lăutari. El duce din casă în casă, pe o tavă, o păpușă în costum țărănesc, spre deosebire de alte locuri, unde simbolul Vasilchii este un cap de porc. Melodia Vasilichii este rituală, iar versul o variantă foarte interesantă a celei în deobște cunoscută.

BUCOVINA: „BUHAIUL"

In Bucovina ,,Buhaiul" nu diferă, în esență, de forma pe care o ia acest obiceiu în alte regiuni ale țării. Sub această denumire, care vine dela instrumentul cu care este însoțită urarea de astăzi, se înțelege întreg obiceiul cuprinzând urarea și acompaniamentul ei din fluer sau instrumente. Urarea cu Buhaiul se face de Anul Nou. Ea cuprinde, pe lângă urarea propriu zisă și o serie de aluzii comice și satirice în legătură cu viața țărănească.

Cele câteva exemple date, arată în deajuns interesul pe care viața folclorică a Bucureștilor, atunci când este bine cunoscută și valorificată cu rost, poate să-l prezinte pentru străinii cari ne vizitează. El oferă celor ce n'au prilejul să-l vadă și să cunoască viața folclorică a satelor, ceeace în altă parte li se înfățișează în moarte colecții de muzeu.

Acesta trebue însă să fie cunoscut în toată plinătatea lui la țară, în cadrul propriu de veche viață și cultură țărănească.

H. B.

FECIOARA CU PRUNCUL de ZUGRAVUL RADU

ARTA ZUGRAVULUI ROMÂN

EU nu cred că mă înșel când spun că tot ceeace avem noi mai de preț în arta noastră, e arta frescei și arta iconară din vechile noastre biserici și mânăstiri. Și nu cred că mă înșel când spun că am avut o artă minunată, atâta timp cât a fost mânuită de un *zugrav*; dar de îndată ce n'am mai zis ,,zugrav'' și am zis ,,pictor'', am încheiat cea mai emoționantă și mai duioasă epocă de artă tradițională.

Când începe seria de picturi moderne, nu mai avem nici o privire binevoitoare pentru zugravii de altă dată, pentru iconarii din curțile mânăstirești, pentru ,,zugravii de subțire'', cari după atâta trudă, au isbutit, în sfârșit, să fie—cel puțin în actele oficiale — socotiți ceva mai mult decât zugravii de binale.

In anul 1787, Vodă Mavrogheni scrie: ,,Meșterii ce sunt zugravi, vin cu jalbă înaintea Domniei Mele și arătându-ne că meșteșugul lor este deosebit și că nu pot fi toți la o rânduială cu nacași, cerând a li se orândui lor un deosebit archi-zugrav, am cercetat Domnia Mea aceasta și am găsit

SCHIȚE de ZUGRAVUL RADU

PAGINĂ DIN CARTEA ZUGRAVULUI ABRAHAM (1766)

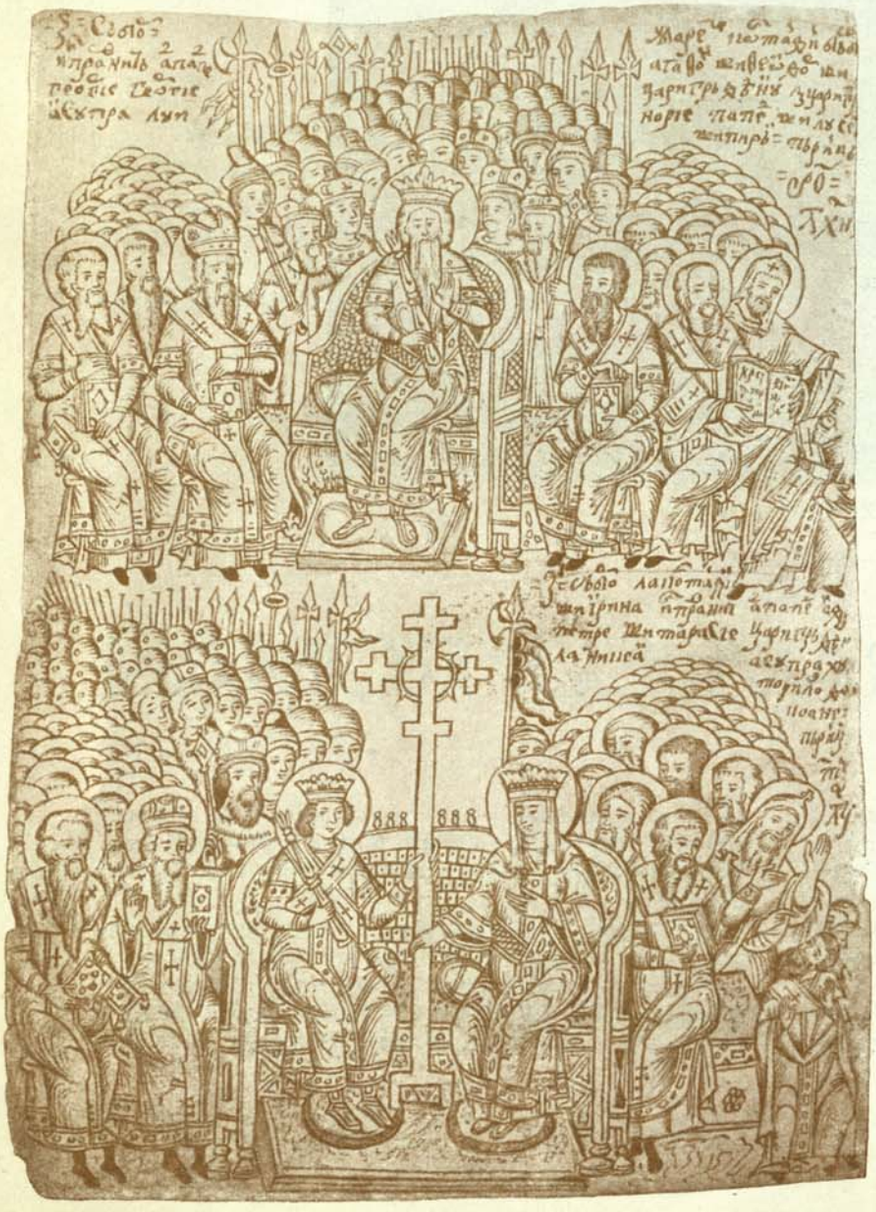

cererea lor cu cale, pe cari deosebindu-i din nacași înaintea Domniei Mele, își aleseră pe Gheorghe Venier ca să fie archi-zugrav peste meșterii zugravi, iar Ioniță nacaș-basa să rămână peste nacași, fără a mai avea a face cu zugravii''.

In sfârșit un punct au câștigat, dar nu pentru multă vreme, căci abia intrați în veacul al nouăsprezecilea, au și cunoscut uitarea. Nu știu, n'am aflat încă cine a fost acel zugrav *Gheorghe*, atât de deosebit de toți ceilalți, de a fost ales într'un glas ,,archi-zugrav'' peste meșterii zugravi, dar eu am descoperit la Academia Română un manuscris ilustrat de o mână atât de dibace, că nu înțeleg de ce n'a fost autorul acestui manuscris numit ,,arhizugrav'' în locul lui Gheorghe, mai ales că avea la acea dată 46 de ani.

Il chema *Radu*, fiul zugravului Mihai ot Târgoviște și era născut în anul 1741. In afară de o scrisoare de angajament de la un boer și o rugăciune scrisă de el sub imaginea Maicii Domnului, nimic altceva nu mai putem adăuga la biografia lui.

Cunoaștem mai mulți zugravi cu numele de Radu, dar bisericile nici unuia nu se pot atribui lui Radu sin Mihai, pentru că mai toți ceilalți par a fi trăit înaintea lui.

Zugravul Radu dela Academie, nu e tot una cu zugravul Radu care a pictat Mitropolia din Târgoviște, pentru că acela a trăit între anii 1633—1658; nu e tot una cu Radu Diaconul, fiindcă acela e fiul lui Șerban din Câmpulung: nu e tot una cu Răducanu, pentru că acela pictează o icoană a Sfântului Nicolae în anul 1740, adică cu un an înainte de nașterea lui Radu al lui Mihai; în sfârșit nu e nici tot una cu Radu care are la Academie un portret de Domniță în câteva linii, genial concentrate, pentru că acel portret, e din anul 1720, dar sunt încredințat că acel *Mihai* și *Radu*, ajutați de un oarecare Iordache, cari au pictat în 1761 Mânăstirea Cornet,

ctitoria din 1660 a lui Mareș Băjescu, sunt Mihai și Radu, autorii manuscrisului dela Academie.

Mult nu se mai vede din zugrăveala lor, pentru că moda picturii academice de după 1800, a ajuns și la mânăstirea Cornet, dar a rămas neatinsă în altar, unde supraviețuește frumoasa lor artă bizantină.

E adevărat însă — cel puțin așa pare după picturile din manuscris — că dintre Mihai și Radu, marele artist a fost fiul, nu tatăl; or, la mânăstirea Cornet, se vede mai mult mâna lui Mihai, adică o mână mai grea, o minte mai simplă, o linie mai dură, în sfârșit un zugrav mai comun. Radu nu se manifestă încă în creațiile lui rafinate, pentru că e și foarte tânăr, are abia 20 de ani, când întovărășește pe tatăl său la Cornet.

El trebue însă să fi avut mai târziu, nu o biserică, dar o serie de biserici pe seama lui, căci nu se poate să fi fost altul mai desăvârșit ca el.

Când toate straturile noui de var și de pictură modernă vor cădea, în biserici, poate că vom aduna destul material pentru a reînvia pe Andrei Rublev al nostru.

Că era cunoscut ca zugrav de biserică și nu numai ca iconar, o dovedește și scrisoarea pe care a primit-o în Martie 1784, dela un boer, a cărei iscălitură n'am putut-o desluși și prin care Radu e încunoștiințat că e așteptat ca să-i zugrăvească o biserică, dar să se grăbească să vie să se înțeleagă, biserica trebuind să fie gata la recolta porumbului.

Prin urmare, boerul cerea ca biserica să fie zugrăvită în șapte luni.

De sigur că în orânduiala meșterului zugrav, intra și socoteala de a isprăvi în 7 luni frescele unei biserici, pentru că nici zugravul Șerban din Câmpulung nu a cerut mai mult ca șapte luni, pentru zugrăvirea bisericii Racovița.

Ca plată? Obicinuit se dădea între 300 și 500 taleri austrieci, adică în valoarea de azi, între un milion și un milion și șase sute mii lei, pentru o bisericuță de sat. In plus, cereau hrană pentru ei și pentru ucenici ,,pregătită la curte'', vreo patru, cinci vedre de vin și vreo două, trei vedre de țuică, pe tot timpul lucrului și mai cereau oameni de ajutor pentru schele, pentru urcat gălețile cu apă, pentru aprinderea lumânărilor când ,,e pe întunecat'' și un darvar pentru aducerea apei dela isvor. Altceva, nu mai cereau, decât să fie lăsați să lucreze pentru a face lucru ,,de frunte.''

Dacă zugravul se ținea de lucru, și nu avea păcatul băuturii, putea ajunge om bogat, așa cum dovedesc nenumăratele documente prin cari zugravii cumpără nu numai locuri la București, dar chiar și deodată câte două sau trei sate.

Iar dacă erau prețuiți de Domni, sau de Vlădici, puteau căpăta chiar rang de boerie, așa cum a căpătat Petrache, care iscălea în zilele lui Vodă Mavrogheni: Zugrav: Logofătul Petrache.''

Eu nu cred ca zugravul Radu să-și fi încheiat zilele vieții lui, fără să fi fost și bogat și boerit, pentru că nu cred să fi stat altul înaintea lui cu o egală autoritate în arta de a zugrăvi biserici, cu o egală știință, grație, tact, rafinament.

In curpinsul acestor pagini, n'am putut înfățișa decât o prea redusă parte din paginile ilustrate de el și nici nu a fost nevoe de vreo alegere, de căutarea unei schițe mai expresive decât alta, pentru că toate, absolut toate, fără nici o deosebire, sunt la fel de prețioase.

Eu nu voi zice nici că sunt creații originale, nici că sunt unice, fiindcă arta bizantină e arta unui popor, emanată de o credință, nu de un artist, dar voi zice că la cele unsprezece nume celebre de artiști bizantini în cuprinsul a zece secole de practică, se adaugă și al doisprezecilea — al lui Radu, zugravul român. In hors-texte la această revistă e o ,,Fecioară cu Pruncul''. Imi poate spune cineva de ce Maica Dom-

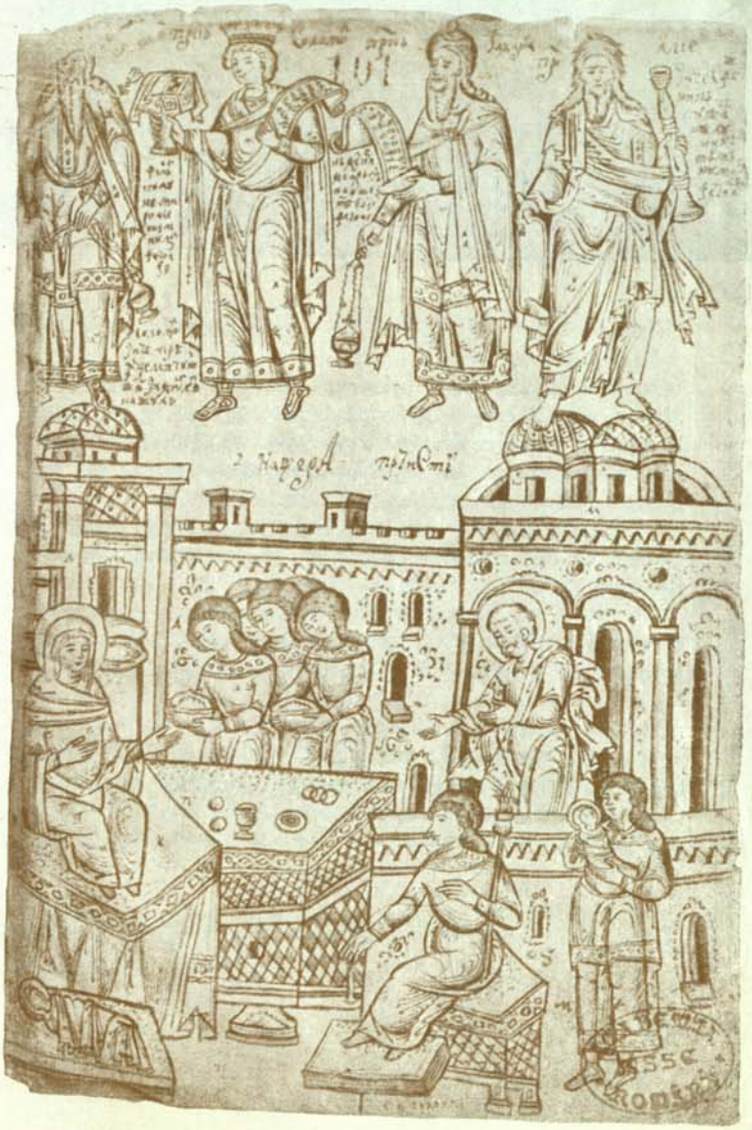

SCENE DIN VIAȚA MAICII DOMNULUI
de ZUGRAVUL RADU

ICOANĂ

nului a lui Radu ar fi inferioară icoanelor lui Duccio di Sienna? Ce-i lipsește în forma architectonică, în expresie, în ținuta tradițională, în sobrietatea nuanțelor, în rafinamentul gestului, în superioritatea abstractă, să nu fie una din cele mai desăvârsite expresii bizantine?

Imi poate spune cineva că Radu nu a făcut decât o copie? O necugetată repetiție a vreunei icoane atonite? De sigur, nu.

De altfel, pe Radu zugravul îl vedem cum muncește, chiar aci. Atât în *Cina cea de taină*, cât și în a doua *Fecioară cu Pruncul*, el își caută compoziția, își caută locul personagiilor și își corectează linia, își modifică gesturile, își încearcă puterile pentru a găsi cea mai bună expresie a momentului religios și nu trece la aquarelă decât după ce socotește că a ajuns la o formă definitivă.

In albumul dela Academie, sunt câteva pagini la rând, cari repetă acelaș desen, cu insensibile rectificări. Avea răbdare zugravul Radu, avea credința că talentul fără muncă nu poate ajunge în artă, avea școală bună și înțelepciune multă.

Pentru *Fecioara cu Pruncul*, unde lui Isus i-a dat o mișcare atât de curioasă, nenaturală, a muncit cel mai mult, și nu pot spune că din punct de vedere omenesc a reușit să stăpânească natura.

Toate membrele copilului sunt sucite, dar în mișcarea forțată e atâta superioritate de creație, atâta dispreț de natural, atâta ingeniozitate în încrucișarea liniilor, că nu cred, în decursul ultimelor sute de ani, vreun zugrav să-și fi exteriorizat cu mai multă duioșie și convingere iubirea de creștin, cum a făcut el.

Mânuța mică care cuprinde ochiul, nu e fără rost. E locul din icoană, unde merge mai insistent privirea noastră, nu numai pentru că e o reprezentare mai neobicinuită, dar și pentru că presimțirea răstignirii, a morții Fiului Domnului, se arată de acum, în ochii mari, deschiși, ai blândei Fecioare.

Trebue să recunoastem, că ascetismul stă la baza operei zugravului Radu, căci acesta nu caută dorința de a plăcea, ci numai un sentiment constant, ce-l leagă pe el, zugravul, de adânca lui credință. Zugravul n'are alt ajutor decât observația lui, presimțirea, intuiția profetului. Pictând din memorie, inventă. Inventând, pune la contribuție ceva din

SF. GHEORGHE

el, din crezul și din simțămintele lui, din opiniile, judecățile și speranțele lui.

Tot misticismul zugravului Radu, e oglindit în schițele lui. Caracterul ilustrațiunilor reprezintă caracterul însuș al zugravului, care, manifestându-se sincer, găsea o manieră proprie de a-și traduce simțirea, gândul, printr'un anumit fel redus de a colora, de a desena, de a armoniza.

Zugravii noștri de altă dată își iubeau meseria și credeau în ea; erau încredințați că prin „sfântul și dumnezeescul meșteșug al zugrăvirii, se săvârșește cea a noroadelor pravoslavnică luminare."

Inainte de a picta, se rugau. Se rugau ca mâinile să le fie îndreptate „spre fără de prihană pentru a putea bine închipui chipul asemănării, întru strălucirea și înfrumusețarea sfintei biserici." Ei credeau în rugăciunea lor și când făceau larg și apăsat semnul crucii, cu trei degete împreunate, apăsând fruntea și pieptul, ei erau încredințați că rugăciunea le-a fost auzită. Chiar aci, în albumul Academiei, sub aquarela Fecioarei cu Isus, zugravul Radu scrie; „Bună Fecioară, ai milă de acela care a greșit pe lume, căci Tu ești adevărata Impărătească, mama Creatorului și a Universului. Tu singură ai toată puterea, nici o minte omenească nu este în stare să-ți aducă Ție laude așa cum ar trebui, cu atât mai puțin nedemnul zugrav aci iscălit."

Gratie acestei iscălituri și rugăciuni scrise, am putut identifica care e partea lui Radu, care a lui Mihai și care a lui Abraham, zugravul care a strâns laolaltă și schițele lui

ICOANĂ

SF. CRISTOFOR PURTÂND PE UMERI PE ISUS

Radu și Mihai, alături de ale lui. N'am spus încă nimic de acest Abraham, deși albumul cu schițele zugravilor Radu și Mihai, sunt cuprinse în albumul care poartă numele de: „Cartea Zugravului Abraham", ca și cum el, Abraham, ar avea aci, partea principală.

Nu numai că sunt cu mult mai numeroase paginile lui Radu, dar numai ele singure fac interesul albumului manuscris. Paginile lui Abraham au și ele însă interesul lor, dar din alt punct de vedere; acela al părăsirii stilului bizantin, pentru nefastul stil academic dela începutul veacului al nouăsprezecilea.

Abraham iscălește paginile ilustrate de el și pune și data dedesubt, astfel știm că perioada lui de lucru e cuprinsă între anii 1838—1862, adică tocmai în epoca când o nouă artă corespundea unor nevoi reale, rezultanta radicalei transformări spre care tindea întreaga societate română sub raportul politic și intelectual încă de pe la sfârșitul veacului al optsprezecilea.

SF. ION BOTEZĂTORUL de ZUGRAVUL RADU

De acum se va sfârși cu stilizarea, cu noblețea atitudinilor, cu gravitatea expresiei. De acum va fi o întrecere printre zugravi, pentru cucerirea artei libere, expansive, moderne și atrăgătoare.

La această artă de imitare a naturalului se străduește Abraham. Avem în aceste pagini, schițe de ctitori, dela toți trei zugravii, și anume; șase, printre cari și un Mitropolit, sunt de mâna mai grea, mai apăsată a zugravului Mihai, care a lucrat la mânăstirea Cornet.

Alții doi pe o pagină și alți doi cu copil pe alta, sunt de *Radu*, o mână mai ușoară, o formă mai mult în lung văzută, o ținută mai tradițională.

Sunt poate ctitorii pentru biserica al cărei angajament era să o termine în șapte luni.

Am descifrat numele lor: Jupân Serban și Jupânița Stanca de o parte, Jupân Negoiță, Ilinca și copilul lor Ioniță de altă parte. Poate că aceste nume să ne pună pe drumul aflării bisericii lui Radu. In sfârșit, mai avem și o schiță de ctitori, de mâna lui Abraham, două jupânițe, cari nu mai au nimic bizantin, nimic ,,ortodox'', nici în expresie, nici în atitudine. Incepe preocuparea de natural, de viață, de adevăr. Mâna nu mai stă întinsă fără rost material, ci cu aplicație bine determinată, așa cum e în viață. O mână stă pe pafta, prinsă, alta ține o floare, iar la jupânița din dreapta, mâinile

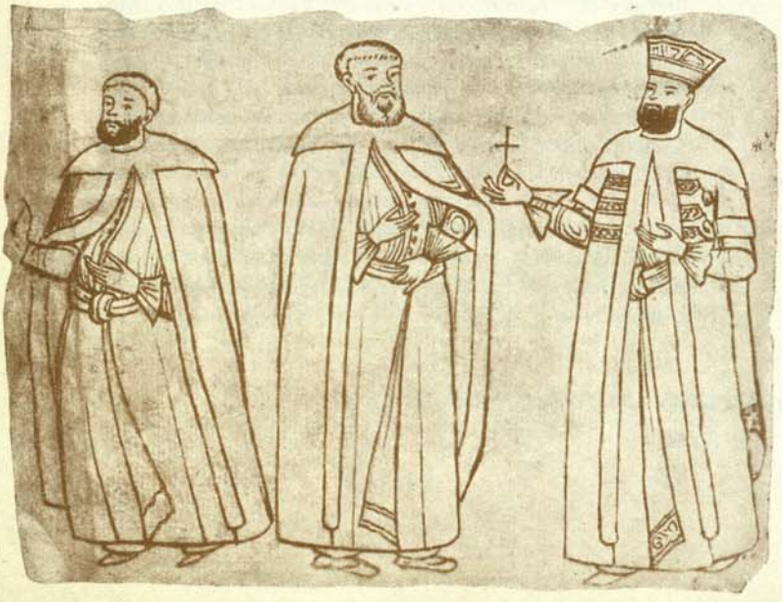

SCHIȚE DE CTITORI de ZUGRAVUL MIHAI

SCHIȚĂ de ZUGRAVUL RADU

PROFEȚII de ZUGRAVUL RADU

se prind una pe alta, în încercare bine studiată după natură.

Abraham e tocmai zugravul ce ne trebuia ca să explice trecerea de la o epocă la alta. Și costumul s'a schimbat, și felul de a-și potrivi părul sub bonetele caracteristice ale secolului al nouăsprezecilea, și mânecile bluzelor încep să se bufeze, și ochii să privească și gura să zâmbească. Numai e privirea rece, fină, speriată, spre împărăția necunoscută a lui Christos, și nu mai e nici bisericuța ținută pe palmele întinse ; acum ochii privesc viața, așa cum se desfășoară obicinuit în jurul lor, iar palmele sunt adunate ca să țină între degete o floare.

Mai va trece puțin, foarte puțin, și zugravul va iscăli: „pictor."

Cu această iscălitură, se pune sigiliul pe o artă românească practicată odată cu începutul nostru istoric și care a durat aproape cinci secole, se pune sigiliul peste arta zugravului român, a cărei strălucire abia de acum înainte va putea fi cercetată și pusă în lumină ca să strălucească iar în lumea artei românești.

Răsfoind *Cartea Zugravului Abraham*, facem școală de artă bizantină românească. Indrumătorul de azi în pictarea bisericilor noastre, ar trebui să fie paginile zugravului Radu. E drept că acest album

DOUĂ JUPÂNIȚE, SCHIȚĂ de ZUGRAVUL ABRAHAM

CINA CEA DE TAINĂ de ZUGRAVUL RADU (1760)

n'a fost încă cercetat cu deamănuntul, iar reproducerile le public eu pentru prima oară aci. Dar când va fi în întregime cunoscut, nu cred că vreun pictor de biserică s'ar mai putea lipsi de sfaturile zugravului Radu pentru icoana Maicii Domnului, pentru chipul Sf. Ioan Botezătorul, pentru eleganța atitudinei Sf. Christof, pentru excelenta spiritualitate adusă în stilizarea apei și a stâncilor, pentru cutele și ornamentarea hainelor arhanghelilor, pentru mantiile armonizate în două culori, pentru nobila atitudine a profeților, în sfârșit, pentru tot ce e expresie ortodoxă în arta românească.

Dacă în 1787, Vodă Mavrogheni a numit pe Gheorghe arhizugrav peste meșterii zugravi ai Țării Românești, — noi, cei de azi, îl putem numi pe Radu, fiul lui Mihai ot Târgoviște, arhizugrav peste toți zugravii de totdeauna ai Țării Românești.

OLGA GRECEANU

SF. ARHANGHELI

FECIOARA CU PRUNCUL de ZUGRAVUL RADU

CRĂCIUN IN MUNŢI

RĂTĂCIREA pe străzile unui mare oraş în ajunul Crăciunului înseamnă participarea ca martor la moartea unor datini. Colindătorii sunt nişte cete streine, lipsite de credinţă şi steaua pâlpâie în căutarea unui Vicleim care se ascunde. Ceeace era patriarhal, venit din fundul timpurilor, în care auzeam, ascultându-ne mai mult pe noi, cu ochii închişi, pasul strămoşilor, a fost înecat de viaţă nouă şi vijelioasă. Ca să scape de pieire, datinele au trebuit să se facă spectacol, fie de şcoală, fie de societate. Ele s'au strâns în jurul pomului de Crăciun, care are altă obârşie, şi, de pe drum şi de subt cerul lui Dumnezeu, unde erau alte tuturor, au intrat în case. Nu mai trăiesc împreună cu noi, ci au ajuns trecut, şi luarea aminte pe care le-o mai dăm e un zâmbet păstrat încă acestui trecut. Până ieri legenda nu se desfăcuse de viaţă, pe când astăzi ne trebue o silinţă, de care ne dăm seama, ca să trecem dintr'una într'alta.

De aceea, poate, pentru căutarea acestui Crăciun visat, călătoriile la care îndeamnă mai mult decât altele aceste sărbători. Călătoriile nu sunt spre o Coastă de Azur oarecare, cu vară veşnică, ci deadreptul în inima iernii, pe pârtii atunci întâi făcute, în domnia de argint a muntelui. Folklorul nu îndrăsneşte să apară într'un şir de skiori, cu masalale aprinse, care cântă o colindă învăţată în copilărie alunecând încetinit pe o vale, ca să nu se amestece rândurile. E ca o adunare de ciobani cu cercuri de vârzoabe la picioare, îndreptându-se spre staulele Naşterii. Nimeni nu glumeşte cu cântecul care umple gura de mireasmă şi de sfinţenie. Prea e mare tăcerea şi departe lumea şi contrastele civilizaţiei.

Am plecat într'o iarnă grea, ca aceea de acum, pe sub pini încovoiaţi de zăpadă. Până la un loc ne-am dus cu un tren de turişti, rezemaţi pe sacii de merinde şi schimburi calde. Când ne-am dat jos la o gară ascunsă în negură, ca într'o şubă ; se făcuse noapte bine. Drumul sclipea însă de albeaţa zăpezii şi-l cunoşteam din atâtea alte plimbări pe toate vremurile. Am început urcuşul, ţărăneşte, cu un Doamne ajută! Dacă stelele nu voiau să se arate, şi între ele steaua cea mare a Magilor, ştiam la casa de adăpost, unde eram aşteptaţi, toată serbarea Crăciunului, cu vite, cu păstori şi cu îngeri. Nu trebuia decât să intrăm noi, tropăind şi albi de chiciură, pentruca pregătirile să ia viaţă şi să ne cuprindă în hora lor. Mergeam, fără să vorbim, fericiţi, cu această vedenie înainte. Păretele nopţii avea să se deschidă deodată şi să ne desvăluie cea mai frumoasă întâmplare a creştinismului. De atunci sunt ani, dar bucuria şi uimirea scormonirii aceleia prin întuneric, alunecând în gropi, lovindu-ne de rădăcini, îngropaţi în vreun troian nebănuit, pe cărări de tinereţe şi de credinţă, sunt din cele care nu se mai uită. Toate Crăciunurile, atât cele aevea cât şi cele din cărţi, vin de atunci şi se desvoltă pe icoana lui mereu vie, ca un fond minunat şi statornic fără care şi-ar pierde înţelesul sau cel puţin farmecul.

O călătorie în munţi era în acei ani o raritate şi o îndrăsneală. Tălpile uşoare de lemn ale oamenilor nordici nu ajunseseră încă pela noi. Astăzi lucrul începe să fie obişnuit. Lecţiile şi antrenamentele de ski au mai mulţi credincioşi decât patinele. Sunt locuri atât prin Prahova, cât mai ales în Ardeal şi Bucovina, unde noul mijloc de mers prin zăpadă e întrebuinţat în viaţa de toate zilele, uneori de poştari, ca să ducă scrisorile în sate înalte şi tăiate iarna de marile drumuri, şi alte ori de lucrători, până la fabricile şi atelierele lor. Treceam, nu de mult, pe drumul dela Rădăuţi la Storojineţ, şi sub un mal cotit, aproape de Sireţel, un skior pornit nu ştiu de unde, a sărit sus peste capetele noastre, într'o curbă albă şi s'a pierdut râzând în vale.

Poate cea mai veche expediţie a unor drumeţi în munţii zăvorîţi de iarnă, a fost la noi aceea povestită de Bucura Dumbravă, în cartea ei astăzi ajunsă clasică. O citeam, atunci când a fost scrisă, sunt mai bine de zece ani, mai mult ca o pagină de literatură, atât de repede am înaintat în sporturile zăpezii. E în capitolul despre ,,Duhul munţilor''. De câteori pornesc pe aceleaşi drumuri albe, pe sub stâncile pline de ţurţuri, ca de nişte muşchi şi ciuperci ale iernii, gândul scriitoarei şi al tovarăşei de drumeţie, care cea dintâi a visat şi a încercat să deschidă muntele iarna, se întoarce şi mă urmăreşte.

Literatura a răsplătit pe Bucura Dumbravă mai bine decât drumeţia. Nici o potecă în munte, nici o poiană, casă de adăpost sau şipot rece de potolit setea nu-i păstrează numele. Un colţ de piatră de pe Omu trebuia să-şi zică aşa cum i se zicea ei, dar nimeni nu ştie. Locurile care i-au fost atât de dragi şi pe care le-a străbătut şi le-a cântat până le-a făcut ale tuturor, au uitat-o. Numai noi, tovarăşii de rătăciri, îi mai păstrăm amintirea şi o mai rechemăm, vie ca odinioară, la câte un popas de foc de brad sau pe laviţa vreunei stâne cu frumoasă vedere. Ceilalţi trebuie s'o caute în cărţi.

Către aceste cărţi ale ei au purtat-o însă, mai cu seamă, dragostea de drum şi dragostea de munte. Carmen Sylva povesteşte într'o prefaţă, pusă la unul din cele două romane, în care trebuie să se apere de svonuri că ea ar fi autoarea, despre tânăra prietenă, cu nume de tău şi de piscuri carpatice, vitează şi singuratică, mai mult sus la munte decât acasă. Ea nu face portretul unei scriitoare, ci portretul unei drumeţe, al celei dintâi, al celei mai bune şi al celei mai dragi dintre drumeţele României. Citiţi încă odată ,,Haiducul'' şi răsfoiţi din nou ,,Pandurul''! Întârziaţi la ,,Ceasuri Sfinte'' şi ascultaţi iarăşi cântecul înalt al ,,Cărţii Munţilor''! Ceeace vă va izbi şi se va păstra ca o trăsătură în toate întâlnită, va fi acel suflet al ţării, făcut în mare parte, din privelişti şi din susur de frunză sau din miros de iarbă, într'o pădure sau pe o înălţime. Pe acestea ea le-a adus din pribegiile nesfârşite. Cărţile ei sunt ca nişte flori ale Reginei, culese pe culmi neumblate. Ele sunt un dar al drumeţiei. Fără aceasta nici una nu s'ar putea înţelege.

Pe măsură ce se duc oamenii vremii ei, Bucura Dumbravă se întoarce între noi tot mai mult numai ca litarată. Dacă se mai plimbă şi pentru ceilalţi, se plimbă numai prin cărţile ei. Vânturile nu mai sunt vifore de stâncării, ci adiere de pagini întoarse, iar stelele, imagini în adâncul unei descrieri. Literatura a luat-o şi a depărtat-o. Numai noi, câţiva, plecăm şi astăzi cu ea la munte şi o vedem, ca atunci, înaintea noastră, pe o cărare care nu mai ştim unde duce.

Un Crăciun în munţi ne împresoară de toate aceste amintiri.

EMANOIL BUCUŢA

COLINDELE

Cu barba albă sau neagră, pe zăpada albă sau pe negrul pământ, Sfântul Nicolae, ziua de 6 Decembrie, trezește în mintea sătească, grijurile pentru evenimentele muzicale ce se apropie. La această dată se 'ncep pregătirile pentru stea, colinde, vicleim, plugușor, sorcovă, capră ș. a. m. d. Se formează cetele, se încep pregătirile. In termeni muzicali; se organizează corurile, se fixează numărul personalului participant; apoi se încep repetițiile. Se strâng copilașii și flăcăiandrii satelor și o pornesc spre căsuța mai ospitalieră a vreunuia din ei. Se alege conducătorul — veritabil r e g e n s c h o r i —, cel ce începe cântecele, după care se iau toți ceilalți. Și-apoi repetițiile. In muzica noastră populară, afar' de exercițiile pe care le fac profesioniștii lăutari și afar' de exercițiile mai oficioase, sub conducerea învățătorului, preotului sau dascălului de biserică, — colindele și celelalte cântece de la sărbătorile din mijlocul iernii formează singurul moment în care se cunoaște o pregătire anterioară producției muzicale propriu zise, repetițiile; în care, deci, se presupune tendința de perfecționare în interpretarea muzicală. Ar fi păcat să trecem peste condițiile în care se fac repetițiile. Căsuța ospitalieră, de care vorbim, nu se găsește cu ușurință. Apoi este încomodă: părinți, frați și surori, mai mari și mai mici, nu formează întotdeauna societate serioasă stelarilor și colindătorilor, ci sunt mai degrabă piedică și elemente turburătoare pentru preparativele colindelor și stelei. Mai ales că steaua, ca și buhaiul, ca sorcovele și ca chivările și măscile Irozilor trebuiesc construite de stelari și colindători; trebuiesc lucrate și făcute, ca și repetițiile, în tihnă. De aceia, chiar în norocoasa împrejurare că au la dispoziție o odăiță primitoare, copiii preferă un alt interior. De cele mai multe ori, într'o coșare, în staulul vitelor, lângă ieslea sălășluirii pruncului divin pe care-l vor vesti și cânta ei, aci se instalează atelierul de construcție și se organizează sala de repetiții a micilor stelari și colindători. Aci, sgribulindu-se de frig, amestecând aburul respirației din gurile cântăreților cu aburul din boturile vitelor, aci colindătorii își fac pregătirile; aci este de aflat atmosfera, cadrul exterior al genezei colindelor. Se reamintește viersul cântărilor. Dacă a fost uitat, mai marii, părinții sau bătrânii sunt consultați. La fel cu versurile.

Ar fi greșit să credem însă, că numai copilăretul și tineretul poartă grija colindatului. In multe părți ale țării, până azi chiar, în tot postul Crăciunului, sătenii se strâng unii la alții și ,,colindă'', cântă colinde. Horă nu mai este în sat. Vremea rea, dar mai ales prescripțiile bisericii o opresc. Intâlnirea și celor tineri și celor mai în vârstă, uneori și cu lăutarii, e prin casele oamenilor: la clăci sau șezători; dar și la colindat. Obiceiul se păstrează și acum. El este de multă vreme cunoscut, ba chiar menționat. Așa bunăoară preotul luteran Andreas Mathesius din Cergăul mic din Transilvania, pomenește în memorialul său din 1647 ,,vechile colinde românești'' și se plânge împotriva poporenilor săi cari susțin: ,,Din moși-strămoși am primit astfel de tradiții și învățătur de urmat ca în noaptea de Crăciun tineretul nostru să umble cu colindele (începând dela trei noaptea și până la lumina zielei). Când intră în casă, jumătate din ceată se așează la masă, bea și mănâncă, iar ceilalți trebuie să stea în picioare și să cânte românește nelegiuitele lor colinde; astfel procedează ei până la sfârșit. Inainte de Crăciun n'au altă grije mai mare de cât să stea mereu împreună și să învețe drăcețile cântece [colindele]. De cântecele creștinești obligatorii nu întreabă ei de fel — se plânge preotul Mathesius — pentrucă nu le-au fost date de părinții lor. De aceia zic ei: nici părinții noștri n'au știut să cânte psalmi și cu toate acestea au fost oameni și au avut ce să mănânce și ce să bea. Dela așa lucru ne-a ținut de rău preotul nostru — ziceau ei — dar nu vreau să țină seamă de el de-aci înainte, mai curând vreau să se ducă la prinț (să se plângă)''.

Se reconstituesc astfel, în fiecare an cântecele de stea, de vicleim, plugușor, sorcovă, colindele. Caracterul lor sacru este sigură garanție asupra autenticității în care ele se păstrează și se transmit. Așa au străbătut veacurile aceste minuni muzicale. Din veacuri neaflate, de când ne-am pomenit, răsună în tot orizontul așezărilor noastre și-și află ecou în firea băștinașilor viersul nevinovat, de înaripat lirism mistic religios, linia unduind grațios, sinuoasă, ritmul liber, impetuos, viu, capricios și surprinzător al colindelor. Așa le-am moștenit din străbuni, după cum am moștenit celelalte obiceiuri de sărbătorile din mijlocul iernii; așa am păstrat și aceste cântece de gen liric, dar și manifestările de caracter dramatic, micile scenete religioase, în care, ca și în colinde, se amestecă și cei în vârstă, flăcăii și copiii.

Colinde se cântă nu numai la Crăciun și Anul nou, ci și în tot timpul, dela Ajunul Crăciunului până la Bobotează și Sf. Ion; ba și la Sâmbăta lui Lazăr, la Florii și chiar la Paști. Sunt apoi și alte numeroase datini de sărbătorile din mijlocul iernii — unele și de Florii —, când se cântă: ,,Sorcova'', ,,Turca'', ,,Brezaia'', ,,Ursul'', ,,Ursulețul'', ,,Capra'', ,,Hora'', ,,Cerbuțul'', ,,Jienii'', ,,Haiducii'', ,,Păpușile'', ,,Globul'', ,,Calul'', ,,Căluții'' sau ,,Căiușii'', ,,Călușarii'', ,,Nunta țărănească'', ,,Moșii'', ,,Uncheșii'', ,,Malanca'', ,,Iordănitul'', — apoi ,,Buhaiul'', ,,Plugușorul'' și ,,Plugul'' etc.

* * *

Cad fulgi mari și deși de zăpadă, s'au strâns nămeți, de-au troienit cărările, e ger de crapă lemnele. Dar colindătorii nu vor să știe; își croiesc pârtie prin ninsoare și prin vifor — prin vremi și împrejurări protivnice — iar, legea și datina colindatului se ține. Iată-i ajunși la fereastră; și zic cu liniște și credință urarea:

Ia te scoală ici, domn bun,
Și fă focul mare, mare
Și aprinde-o lumânare
. . . . . .
C'au venit colindători,
Să-ți colinde și să-ți cânte.

Se aud și stelarii:

Cine primește steaua frumoasă și luminoasă
Cu colțuri multe și mărunte
Dela nașterea lui Cristos
Ca un soare luminos?

Și gospodarii îi primesc, îi cinstesc, le ascultă cântecele cu atenție, păzind să nu ,,greșească'' sau ,,smintească'' viersurile, că nu ,,sară'' versurile.

Cu trăistuțe pentru colindețe atârnate de gât, cu ,,steaua frumoasă și luminoasă", cu mănunchi de mlădițe de măr și de păr, cu sorcove, cu plugușor ori plug, buhai, ori purtând veștminte în fel și chipuri, chivăre, măscuțe, săbii și toiege de împărat, magi, îngeri și păstori, tinerii, flăcăii și copii, uneori și fetele și nevestele, alteori și bătrânii, lăutarii și chiar țiganii, cântă fapte din vechea Biblie și din viața Mântuitorului, mai ales Nașterea cea minunată, apoi, prin gingașe aluzii, urează oamenilor împlinirea vrerilor, potrivit îndeletnicirilor: păstoritul, agricultura, vânătoarea.

Sunt și alte motive poetice în colinde.

Sus, sus, sus, la munte,
Neaua-i pân' genunche:
Jos, jos, jos, la vale,
Neaua-i și mai mare —

Inceputul. Și încheierea:

Oi mândre cornute
M'or cânta prin munte,
Oi mândre bălăi
M'or cânta prin văi,
Oi mândre moțate
M'or cânta prin sate.

Iată peisajul, cadrul; ,,spațiul mioritic" — în concepția lui Lucian Blaga și a doinei românești: ,,plaiul, adică un plan înalt, deschis, pe coamă verde de munte, scurs mulcom în vale". Aceasta este scena; fundalul, mai propriu zis, peisajul de iarnă, în care drama arhaică a vieții de ciobani își prelungește peste vremuri schița jocului: Miorița.

Stau trei păcurari
Cu ciopoare mari,
Păcurari de munte,
Toți trei frați de cruce.
Da' cei păcurari,
Doi sunt veri primari
Și-unui singurel
'n lume streinel.
. . . . . .

Mai departe, drama se desfășoară tot pe linia desenată de baladă:

Omorîți-mă
Și 'ngropați-mă
In mijlocul stânii
La furca fântânii
In strunguța oilor.
In jocuțul mieilor.
Drag gluguța mea,
Pe mine'ți punea,
Fluerul meu drag,
Mi-l puneți la cap,
Infipt în mormânt,
Cu dopul la vânt.
Vânt de-o trăgăna,
Flueru'-a cânta;
Vânt de-o vâjei,
Flueru'-a hori;
Când neaua o ninge,
Flueru' a zice;
Când o răsuna,
Oi s'or înturna.

Nu sună nicidecum ,,religios", cum multă lume se așteaptă, fiind vorba de o colindă; căci dintr'o colindă sunt desprinse versurile de mai sus. S'a scos în lumină — și nu zicem că s'a făcut rău — în deosebi caracterul ,,creștinesc" al colindelor. Nu trebuie uitat însă caracterul originar, primitiv, poate ,,religios", dar nu ,,creștin", antecreștin, laic, profan, păgân. De acest caracter sunt străvechile noastre colinde. Evenimente din viața păstorească, dar și din cea de muncitori ai pământului, scene de viață familiară, dau prilej de colind, formează substratul ideic al multor colinde.

Colindătorii nu fac deosebire între colindele lumești și cele religioase. Incep, pe unele părți, ca și stelarii, cu troparul Nașterii Domnului, fiind prescris de datină ca grupul de cântăreți, colindători ori stelari, să intre în casă cântând această ,,colindă" sau ,,cântec de stea" și să-și potrivească astfel mersul cu cântecul, încât încheierea lui, ,,Doamne, mărire Ție", să fie zisă în fața icoanei, sub candela aprinsă. In această categorie de colinde, motivele religioase biblice se succed: dela greșala și isgonirea lui Adam și a Evei din Rai, Proorocirile, Maica sfântă căutându-și lăcaș să nască, Nașterea, Vestirea Nașterii, Prevestirea Patimilor, până la Vinderea, Răstignirea, Muncile și Moartea Domnului; apoi motive infiltrate din afară: Grâul, vinul și mirul provenind din trupul, sângele și sudorile de moarte ale Domnului, Domnul adormit în chinuri, deșteptat de o ,,dalbă fecioriță, trăgănând din fluerită, pentru care Domnul o binecuvintează, Maica Domnului, Scăldarea (Dumnezeu, Sf. Vasile, Sf. Ion, Moș Crăciun), Sf. Ilie, Sf. Ion Botezătorul, Sf. Duminica, Sfinții (,,care îi mai mare"), Făcliile, Prădarea Raiului, Mânăs, tirea și Moș Crăciun. Iată o serie de motive, orânduite aci la fel cum se află în cartea de ,,Colinde" a ,,Fundației culturale regale Principele Carol". Din cele lumești vin la rând aci: colinde la fereastră sau în tindă, cu urările generale obișnuite, după care urmează, colindele pentru familie, soț, copil mic, fată mare, flăcău, nănași, preot; apoi colinde de voinicie, pentru mire, pentru cioban, plugar, vânător, pescar; vin apoi: holda, poamele, vinul, grâul, mirul, povestea pâinii și a colacului, judecata florilor, vitele, mioara, calul bun, ,,miorița", cerbușorul, nunta craiului cu soru-sa, moartea și cucul, ciclul încheindu-se cu motive care par a nu mai avea niciun fel de legătură cu ideia de colindă, cum e cearta dintre două lemne în codru.

Colindele și cântecele de stea au avut darul să se impună de timpuriu privirii celor ce au căutat să strângă, să cunoască și să facă cunoscute manifestările artistice ale poporului nostru. Mărturii sigure asupra lor, asupra vechimii lor și asupra datinelor când se cântă, cum și culegerile și cercetările de până acum, dovedesc cât de răspândite sunt aceste feluri de exprimări muzicale românești peste întreg cuprinsul țării și cât de caracteristice sunt ele pentru firea poporului nostru. Dacă pot fi considerate ca definitive rezultatele la care ajunge marele etnograf croat, prof. Dr. Milovan Gavazzi din Zagreb, cu privire la refrenul ,,Hoja, Lero, Dolerije" aflat la poeți raguzani din sec. XVI-lea și XVII-lea, că, adică ,,izvorul din care s'a împrumutat..., l-au format refrenurile colindelor românești" — cum scrie prof. Silviu Dragomir —, apoi genul ,,colindă" își fixează locul printre mențiunile istorice cele mai vechi asupra genurilor de cântec popular românesc. Și în plus, rezultatele învățatului croat ar întinde mult raza de răspândire a colindei românești, mult chiar peste granițele schițate de slavistul Jos. Lad. Pic, care o găsia ajunsă până la Riesengebrige, în jurul lui Hochstadt.

Interesul ştiinţific faţă de aceste manifestări artistice româneşti, aflat în sec. XVIII-lea la Cantemir şi Sulzer, devine, începând cu însemnările lui Alecsandri din 1852, din ce în ce mai viu în a doua jumătate a sec. XIX-lea. Dar chiar de la 1846 datează şi expresivul desen „Steaua", al lui Charles Doussault. Prelucrările corale ale melodiilor de colinde şi cântece de stea datorite compozitorilor români, precum şi elanul sincer, spontan, trezit de execuţia lor în masele de auditori la concertele societăţii „Carmen", apoi şi ale celorlalte societăţi corale, relevă şi confirmă valoarea artistică a colindelor. Adânc expresivele Colinde, publicate de Tiberiu Brediceanu, ca şi răsunătorul succes obţinut de reprezentarea operei „Năpasta" a compozitorului Sabin V. Drăgoi, verifică deasemenea valoarea estetică a colindelor. Rolul lui Ion din „Năpasta" în deosebi, care este prelucrarea artistică a melodiei unei colinde pentru Maica Domnului, precum şi întreaga iconomie ritmică a dramei muzicale, care îşi află, în bună parte, originea în neasemuita bogăţie ritmică a colindelor româneşti, dovedesc valoarea melodiilor colindelor în creaţia artistică, pentru formarea unui stil propriu de muzică românească înaltă, cultă. Pe ideile de colindă şi colindat, de „seară mare", evenimentul cântării colindelor şi, bine 'nţeles, exploatând valori artistice din colinde, Tiberiu Brediceanu creiază chiar o întreagă lucrare de scenă, „Seara mare".

G. BREAZUL

FOLCLOR ŞI CULTURA MODERNĂ

INTERESUL deosebit pe care îl prezintă pentru vizitatorii străini România se datoreşte în bună parte şi faptului că este printre puţinele ţări din Europa în care vechea cultură populară continuă să trăiască alături de cultura modernă.

Cultura populară este încă foarte vie în ţara noastră şi ea constitue — pe lângă frumuseţile peisagiului — unul din elementele esenţiale ale pitorescului românesc.

Arhitectura ţărănească, ţesăturile şi broderiile, cântecele şi jocurile populare, nu sunt la noi în ţară simple piese de muzeu, nici elemente a unei culturi moarte, ci realitatea vie prin care se manifestă spiritul de creaţie artistică al poporului românesc în cea mai numeroasă şi dinamică categorie socială a lui: ţărănimea. Cele mai vechi straturi de cultură şi tradiţii precreştine, trăiesc, şi nu numai în străfunzimile sufletului ţărănesc, ci şi în manifestările lui artistice.

In datinele de Crăciun, în jocul căluşarilor, în obiceiurile de nuntă, în ritualul înmormântării, în îndătinarea plină de magie a paparudelor, a lăzărelului, în atâtea şi atâtea incantaţii legate de diversele prilejuri ale vieţii de fiecare zi a ţăranului, de munca câmpului, de ciobănie, etc., străbat prin vreme până la noi, forma de cultură străveche, mărturii în ale sufletului şi gândului strămoşilor.

Trăind cu aceeaş intensitate alături de formele de cultură modernă, cari pătrund tot mai mult în satul românesc, din îmbinarea lor se naşte noua concepţie de viaţă a poporului român. Şi acum ca şi altă dată, noile forme de cultură se integrează tradiţiei.

Cunoaşterea şi pătrunderea acestor forme de cultură este o necesitate pentru oricine vrea să cunoască şi să înţeleagă România de astăzi. Interesului pentru pitoresc i se adaugă deci o nevoie obiectivă, simţită tot mai mult de toţi cei cari îşi dau seama că România este astăzi factor hotărâtor nu numai pentru viaţă politică — ci şi pentru viaţa culturală a Europei.

Pentru fundamentarea culturei moderne româneşti cunoaşterea şi folosirea comorii de tradiţii a culturii populare poate fi deosebit de preţioasă.

Dacă arhitectura noastră modernă s'a inspirat din stilul caselor ţărăneşti, dacă începuturile literaturii noastre culte se întâlnesc cu interesul pentru poezia populară, dacă muzica cultă şi-a găsit isvoare de inspiraţie în cântecul popular, desigur că şi dramaturgia românească modernă, — care n'a isbutit până acum să învingă greutăţile începutului, — îşi va găsi temeiuri de trăinicie în ritualurile, obiceiurile şi superstiţiile de străveche tradiţie pe cari cultura ţărănească le-a păstrat.

EXPOZIŢIA DE PICTURĂ A D-NEI LELIA URDARIANU

In sala de expoziţii a Ministerului Propagandei din Str. Wilson No. 8, a avut loc în ziua de 2 Decembrie vernisajul expoziţiei de pictură a d-nei Lelia Urdarianu. Deschiderea expoziţiei s'a făcut în prezenţa d-lor Al. Radian, Ministrul Propagandei Naţionale, I. Nistor, Ministrul Cultelor şi Artelor, Ionescu-Sisești, Ministrul Agriculturii, René de Weck, Ministrul Elveţiei la Bucureşti, I. Dragu, secretarul general al Ministerului Propagandei, Vintilă Paraschivescu, directorul O. N. T., N. Herescu, preşedintele Societăţii Scriitorilor Români, N. Leon, fost ministru, Adrian Corbu, director O. N. T. şi a unui numeros public.

Asistenţa a vizitat expoziţia, care cuprinde frescuri, uleiuri, aquarele şi schiţe, înfăţişând oamenii, munca şi belşugul Bărăganului, cu toată atmosfera şi pitorescul specific acestei regiuni.

Expoziţia d-nei Lelia Urdarianu s'a bucurat de o primire excelentă şi rămâne deschisă până la 31 Decembrie 1939.

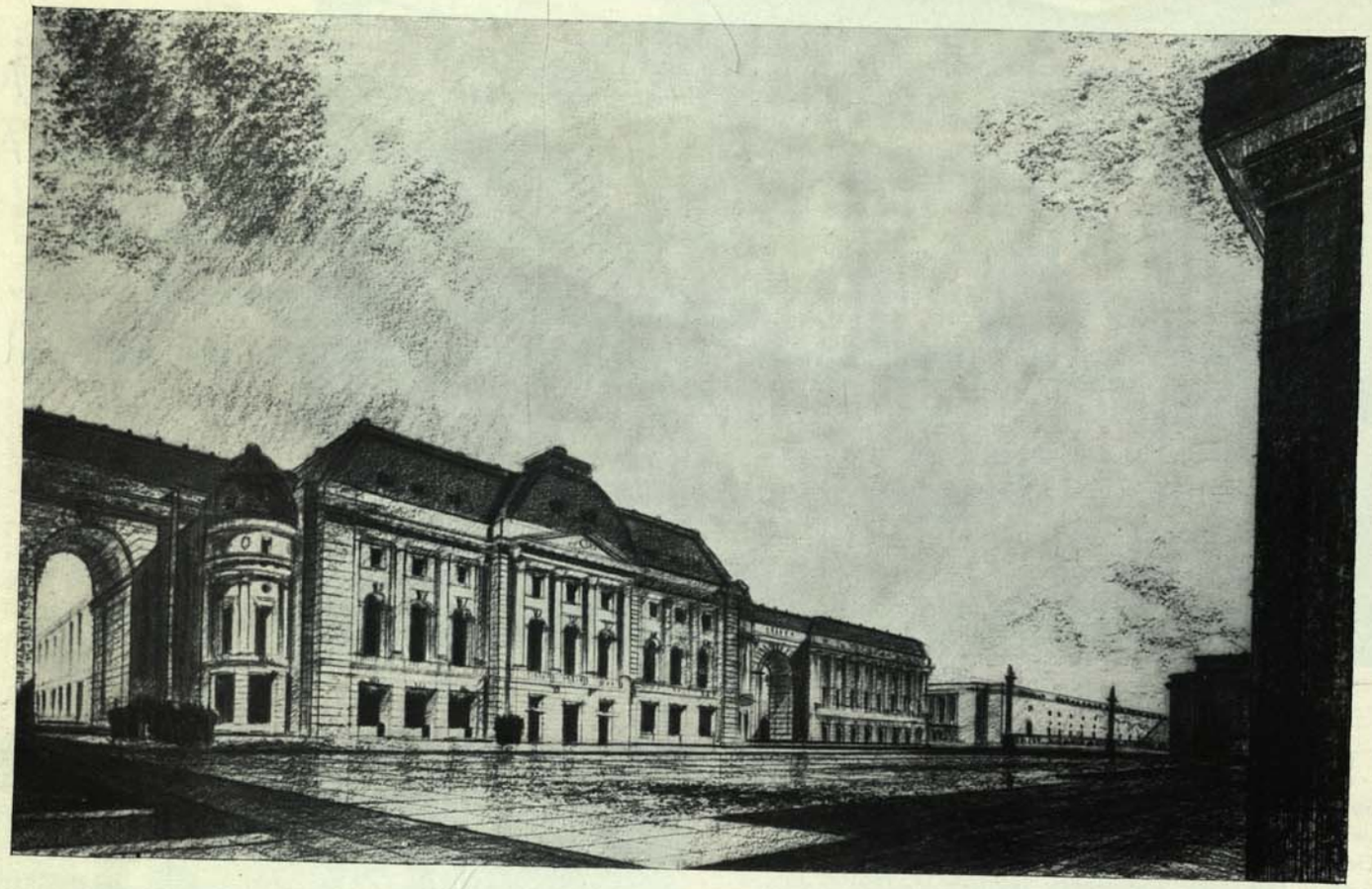

PIAŢA PALATULUI REGAL

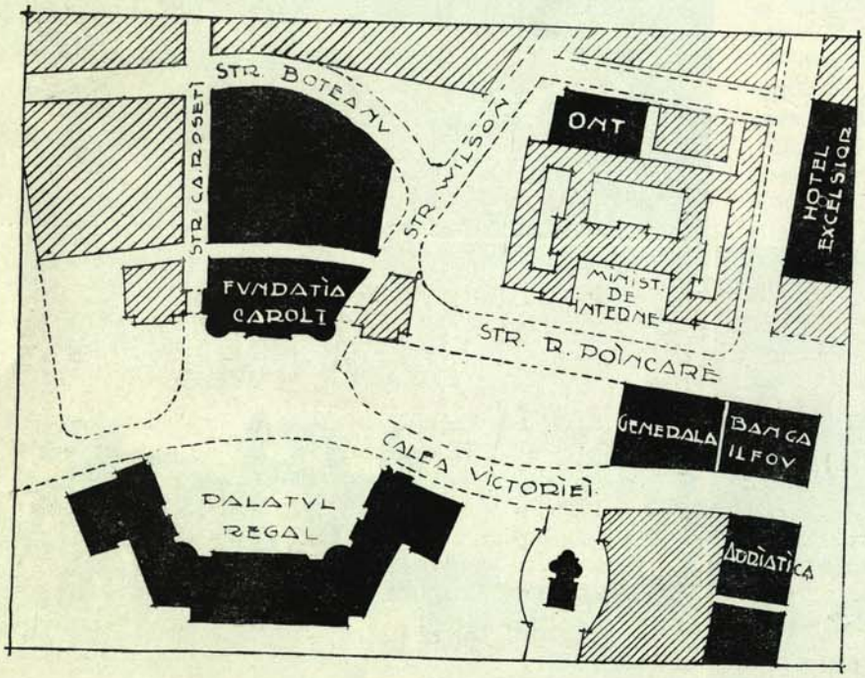

In primăvara anului 1937, cu ocazia edificării localului Oficiului Național de Turism în Str. Wilson, punându-se problema așezării și orientării construcției, implicit a apărut și problema viitoarei orientări a Ministerului de Interne și a sistematizării Pieții Palatului Regal, la acea dată neexistând încă un proect oficial.

Serviciul de Arhitectură O. N. T. a studiat atunci diverse soluții posibile. Publicăm azi, cu titlu documentar, unul din aceste studii, datorit arhitectului Octav Doicescu și care prezenta la acea epocă o formulă interesantă.

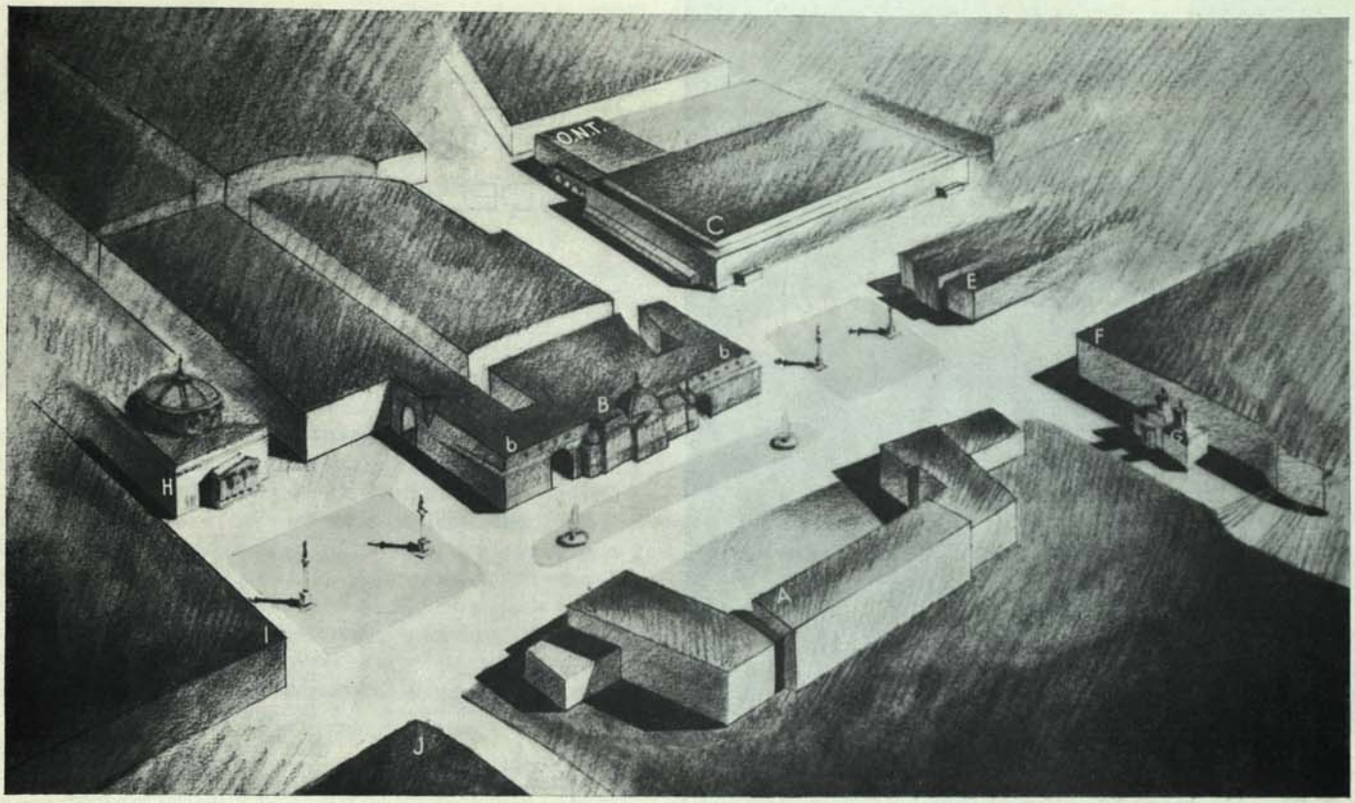
O.N.T.
C
E
F
G
b
b
B
H
I
A
J

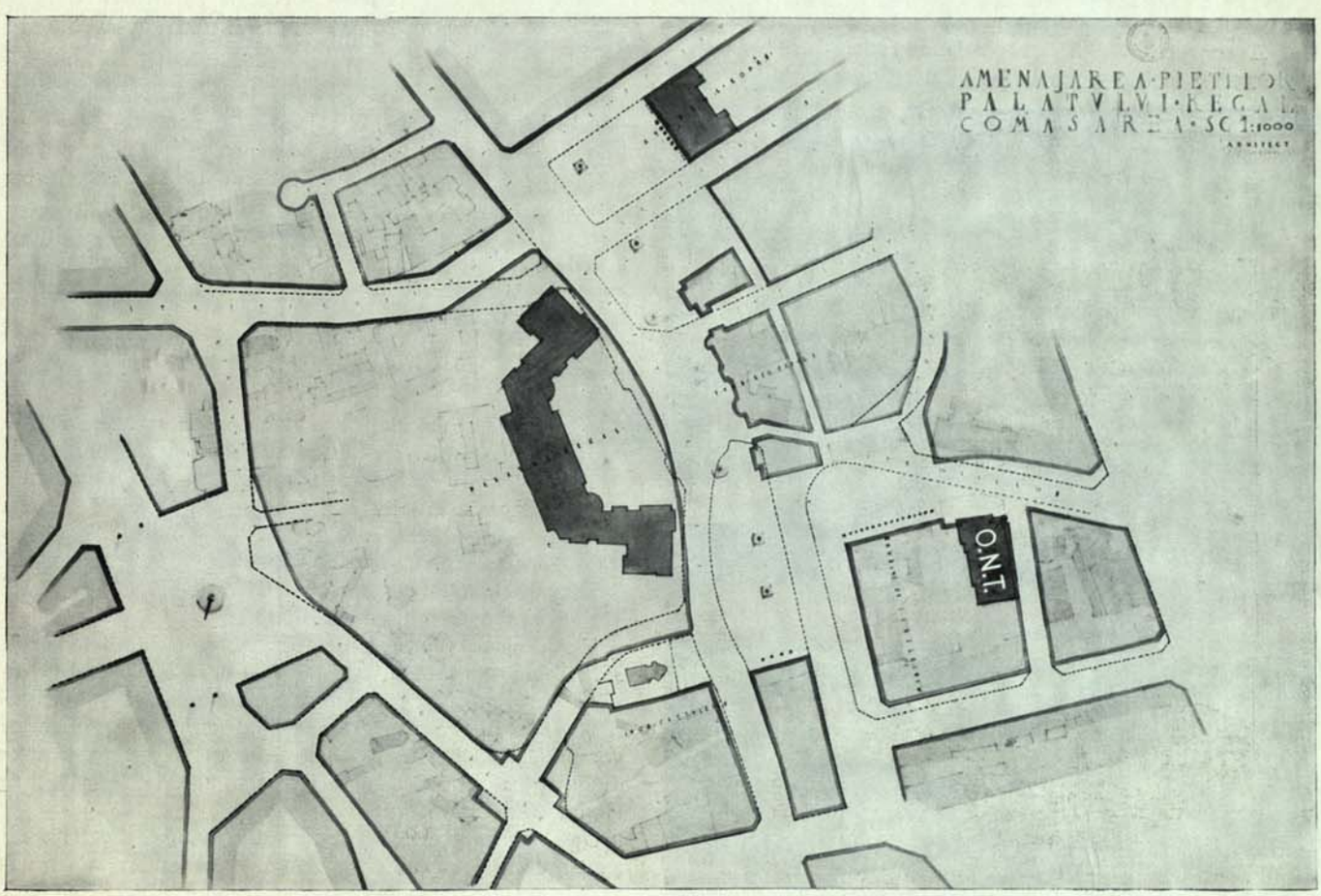
O.N.T.

D. ION DRAGU, SECRETAR GENERAL AL MINISTERULUI PROPAGANDEI NAȚIONALE

LA 28 Noembrie a. c. d. Ion Dragu, Consilier de presă și director al Direcțiunii Presei din Ministerul Propagandei Naționale a fost delegat să îndeplinească demnitatea de secretar general al Ministerului Propagandei Naționale.

D. Ion Dragu este primul secretar general al acestui minister, dela înființarea sa.

ȘCOLI DE SKI LA POIANA ȚAPULUI ȘI DIHAM

ANUL trecut a luat ființă la Poiana Țapului o școală de ski. Cu concursul O. N. T., secondat de Federația română de Ski, această școală și-a început activitatea sub cele mai promițătoare auspicii. Cursurile au durat o lună, fiind frecventate de un mare număr de iubitori ai acestui sport.

In acest an școala de ski fiind organizată de d. Cristian Ionescu pe alte baze, va funcționa în tot sezonul de iarnă (bineînțeles atâta timp cât zăpada o va permite).

Pentru începători s'a alcătuit un program special. Pentru acei cari posed oarecare practică a skiului, se vor continua exercițiile după un program care să ducă la completa cunoaștere a practicei skiului. Se va face un antrenament rațional în vederea ascensiunilor, se va insista asupra diferitelor probe importante, organizându-se concursuri. Școala își va încheia activitatea sa prin organizări de excursii în munții Bucegi.

Deasemeni, la sfârșitul cursurilor se vor organiza concursuri dotate cu premii pentru elevii cari se vor remarca.

■

In ziua de 15 Decembrie a avut loc pe muntele Diham deschiderea cursului de unificare a metodei de predare a skiului organizat de Federația română de Ski.

Deschiderea a avut loc în prezența d-lor Col. adj. A. Manolescu, președintele F. R. S.-ului, Lt.-Colonel C. Medeleanu președintele comisiunii tehnice, Maior E. Teacă. secretarul cursului, instructorii Federației, delegații Străjii Țării și ai Pregătirii Premilitare etc.

Cursurile vor fi urmate de instructorii vechi, în număr de 35, câte un reprezentant de Club care va absolvi cursul cu titlul de instructor ajutor, zece delegați din partea Străjii Țării și reprezentanți a pregătirii premilitare. Toate probele se vor desfășura pe Muntele dela Diham, iar cazarea tuturor candidaților a fost făcută la cabana Bat. IV. Vânători de Munte dela Clește.

Deschiderea acestui curs constitue un pas hotărîtor în alcătuirea unei pedagogii a skiului românesc și va servi ca bază în determinarea unei tehnice a skiului adaptat temperamentului și configurației terenului românesc.

CRONICA TURISMULUI

PE MARGINEA UNUI CONCURS DE FOTOGRAFII

Tema complimentară pe care se va manifesta Expoziția Concurs de Fotografii anunțată de Serviciul de Propagandă al Oficiului Național de Turism pentru luna Februarie, pune o problemă de seamă a turismului românesc.

Datinile românești în general și poate că cele de Crăciun în special sunt una din valorile turistice ale țării noastre cari stau în fruntea interesului stârnit de România din punct de vedere turistic, în toată lumea. Faptul că la noi cultura populară s'a păstrat nealterată de zeci de veacuri interesează lumea turistică întreagă atât prin pitorescul și frumusețea însiși a acestor manifestări folclorice cât și prin desăvârșita lor originalitate. Iar împrejurarea că această de mai multe ori milenară suită de tradiții este încă vie, trăește în miezul vieții rurale, în toată plinătatea ei, a fost de natură a hotărâ numeroși învitați și cercetători ai lumii civilizate să vină la noi și să încerce să cunoască îndeaproape și pe deantregul acest tezaur de cultură, artă și informații.

Cercetările cari s'au făcut până azi, fie ele pur științifice sau de informare generală, literară și turistică, au avut un ecou atât de îmbucurător pentru turismul românesc, încât vederile limpezi ale celor ce din prima clipă au socotit folclorul poporului nostru ca situat în primul rând al atracțiilor turistice ale României s'au văzut confirmate categoric.

Trebue însă menționat că aceste cercetări, tocmai pentrucă veneau într'un teren aproape virgin și de o bogăție atât de variată, s'au mulțumit — și este explicabil — cu o ridicare globală a materialului de studiu. Inițiativa Oficiului Național de Turism completează munca de până acum — chiar și pe cea a stăruitorilor cercetători români — cu o documentare de cea mai mare valoare. O fixare fotografică și a datinelor și a folclorului de Crăciun, *în forma lor de manifestări vii* și nu ca reconstituiri pentru uzul cercetărilor, se propune la noi pentru prima oară și este începutul constituirii unei documentări de o nebănuită elocvență și importanță.

Dacă să repetă o banalitate — totdeauna valabilă însă — că o imagine vorbește mai bine și mai multora decât un text, rareori s'a putut spune această cu mai multă dreptate.

O altă problemă la a cărei soluționare contribue această inițiativă este acea a turismului de iarnă în țara noastră.

Nu toată lumea *poate* pleca să facă sporturi și dacă acestei mari mulțimi care se simte stânjenită puțin, că nu mai are vigoarea sau nu și-a făcut, la timpul său, un antrenament potrivit pentru a lua parte la marea sărbătoare a skiului, i se dă o cale nouă pentru a se bucura de vacanțele de iarnă, se face o operă cu răsunet în multe domenii. Bucuria și plăcerea de a descoperii la neamul tău o bogăție culturală și sufletească pe cari le cunoșteai din auzite, și greșit și în forme alterate, va da o seamă dintre cei mai entuziaști și dintre cei mai valoroși premergători ai acțiunii pentru aducerea la lumina lumii întregi a folclorului și datinelor noastre. Și în acelaș timp, va lărgi domeniul, și în spațiu și în materie, a vacanțelor de iarnă, contribuind la o mai bună valorificare a posibilităților turistice ale României.

Și nu vorbim de importanța delicată a restabilirii unor raporturi născute din înțelegătoare simpatie, ce se vor stabili între lumea dela orașe și lumea dela sate. E un domeniu care nu ne aparține.

Este deci explicabilă grija pe care o arată Oficiul Național de Turism în crearea condițiunilor necesare pentru izbândita realizare a problemei pusă de acest Concurs precum este de înțeles importanța premiilor ce se acordă și numărul lor mare.

Fără nici o exagerare se poate afirma că prin realizarea unei propagande pe cale de imagini în vederea răspândirii datinelor și folclorului românesc se deschide un capitol nou în turismul din România și un capitol dintre cele mai importante.

NEVOIA DE ORGANIZARE ÎN TURISMUL ROMÂNESC

Toate țările în cari industria turistică și traficul turistic de călători au luat un avânt în măsură să le califice de țări de turism, utilizează, pentru organizarea și punerea în valoarea a posibilităților lor turistice, societăți comerciale priveligiate având spriijnul statului. Acțiunea acestor societăți a fost de natură a determina o modificare în bine surprinzător de importantă a balanței comerciale respective și cifrele posturilor turistice în bugetele acelor țări sunt indicații indiscutabile. Avantagiile exploatării turistice printr'o societate de voiaj unică, privilegiată și cu sprijinul Statului sunt cu mult mai vizibile dacă ținem seama de următoarele considerente:

1. Doi factori sunt determinanți în reușita industriei turistice: prețul și calitatea; și este imposibil a se realiza sercivii turistice de calitate satisfăcătoare fără un preț corespunzător. Coexistența mai multor societăți de turism

duce automat la o concurență de prețuri care, departe de a fi în avantajul călătorului, determină o diminuare a calității serviciilor turistice și deci, constitue un periculos mijloc de stânjenire a desvoltării lui.

2. Intreprinderile de voiaj necesită un personal de amănunțită specializare și cu serioase cunoștințe, care nu poate fi improvizat. Coexistența mai multor societăți de voiaj determinând prețuri scăzute sub normal, împiedică o salarizare corespunzătoare și deci crearea de elemente de valoare.

3. Este recunoscut că o acțiune menită să aibă eficacitate, în materie de turism, este numai una pe termen lung și nici o companie particulară nu se va simți îndreptățită să investească și să riște capitaluri importante, când există pericolul permanent ca produsul ingeniozității, muncii și banilor ei să fie utilizat de întreprinderi concurente, cari n'au avut nici o activitate în acest sens și cari, printr'o explicabilă rapacitate, ar periclita întreaga acțiune.

4. Dat fiind că o acțiune pentru intensificarea traficului turistic într'o țară nu poate rămâne numai în mâna unor simple instituțiuni particulare și întrucât o coordonare a acțiunilor unor intreprinderi numeroase și fără prea mare responsabilitate s'a dovedit a fi practic irealizabilă, soluțiunea unei societăți comerciale priveligiate și cu participarea Statului se arată a fi singura capabilă să pună la dispoziția autorităților de resort un instrument destul de asigurat pentru a avea liniștea și capacitățile necesare pentru o acțiune de lungă durată și de vaste proporții dar, în acelaș timp, destul de suplă pentru a fi capabilă să răspundă promt eficace și convenabil, tuturor problemelor practice ce i se vor pune și cari sunt foarte numeroase și foarte variate.

5. Problemele turismului modern sunt foarte multiple și de deosebită varietate și valoare. Nu ar fi posibilă o judicioasă rezolvare și exploatare a lor în cadrul coexistenței unor intereprinderi de voiaj numeroase concurente, fără alt scop decât o rentabilitate pecuniară imediată și fără nici un interes în adăstarea unor termene de rentabilitate întârziată, cari să asigure însă turismului pe scară mare posibilități serioase de realizare în viitor.

6. In rezolvarea problemelor turismului modern inițiativa particulară sub forma unei societăți comerciale priveligiate și cu sprijinul statului este de natură a contribui într'o măsură hotărâtoare, fără însă ca prin aceasta ansamblul problemelor să fie lichidat. Rămân un număr de chestiuni a căror soluționare fericită stă numai în mâinele autorităților de Stat, dar la a căror coordonare și îndreptare către formulele cerute de realități o asemenea societate poate contribui într'o bună măsură prin sugestiuni, coroborări de fapte și date și prin experiența sa.

Tăria argumentelor expuse mai sus o găsim în faptul că toate marile țări turistice le-au adoptat după multe studii și experiențe și în acela că rezultatele au fost elocvent satisfăcătoare.

In Italia, C.I.T. (Compania Italiana Turismo), expresiune comercială a organizației E. N. I. T. (Ente Nazionale per le Industrie Turistiche), este o societate comercială de turism subvenționată de Stat având exclusivitatea dreptului de vânzare a biletelor de călătorie în Italia și a biletelor italiene în străinătate.

In Germania, Căile ferate, cari au avut în mână timp de 30 ani conducerea turismului, au cedat această prerogativă Societății MER, care dela 1924 și până azi a dus Germania în fruntea marilor țări turistice, creind venituri considerabile economiei naționale. MER este o societate comercială particulară cu participarea Căilor ferate și primește o subvenție din partea Statului. Ca și C.I.T, MER are exclusivitatea vânzării biletelor de cale ferată în Germania și a biletelor germane în streinătate.

Austria dispunea de o organizație similară (ÖVB), care a fost inglobată în MER după alipirea Austriei la Germania.

Tot așa, Cehoslovacia dispunea de o societate comercială subvenționată de stat și cu dreptul de esclusivitate în vânzarea bileltelor de călătorie (Cedok) care și ea, este pe cale de a fi înglobată în societatea MER. Ungaria (Ibusz), Polonia (Orbis), Iugoslavia (Putnik) își au organizarea comercială a turismului încredințată unor societăți particulare privilegiate (cu dreptul de exclusivitate în vânzarea biletelor de călătorie în țară și străinătate) cari primesc o subvenție din partea Statului și a căror activitate este controlată de Stat, dar cari posedă, în acțiunile lor, toată libertatea și suplețea întrerinderilor comerciale.

Dreptul de exclusivitate le asigură o existență liniștită iar controlul Statului este chezășia unei probități desăvârșite.

Eficacitatea și succesul acțiunilor tuturor acestor întreprinderi, nu au nevoe de nici un comentariu.

Dacă nu ar fi numai pilda, atât de concludentă, a tuturor țărilor cari au un turism bine desvoltat, nevoile și posibilitățile cari devin acute în țara noastră prin suprimarea turismului în Occident, prin sporirea posibilităților turismului interior și prin dirijarea către țara noastră a turiștilor din Orientul apropiat dirijare pe care biroul dela Istanbul al Oficiului Național de Turism o va accentua sensibil — o revizuire a organizării comerciale a turismului nostru de azi se cere pentrucă împrejurările vor pune supărător problema.

In baza legii pentru organizarea turismului a fost creiată o societate comercială oficială de turism, dar acțiunea acestei societăți nu poate atinge eficacitatea organizațiilor similare din streinătate pentrucă nu se bucură de nici o subvenție din partea Statului, și nici de ajutorul Căilor ferate, cari sunt, în fond, primul mare beneficiar al activității de propagandă turistică.

Subvenția acordată de Stat ar avea rostul de a îngădui o propagandă de proporții mai vaste, care niciodată n'ar putea fi realizată din beneficii, pentrucă acestea sunt totdeauna modice, și de a permite întreprinderii să reziste unor înprejurări defavorabile.

Condițiunile de azi ale turismului românesc sunt tocmai dovada celor afirmate mai sus. Imprejurările internaționale au creiat o situație care, cu alte posibilități materiale, ar fi fost de mare folos și foarte proprice de exploatat în favoarea turismului românesc.

Pe de o parte, toți românii cari în mod obicinuit plecau în străinătate, pot fi acum ținuți în țară. Pe de alta, numeroase țări vecine și-ar îndruma călătorii către România, dacă aranjamentele de turism de cari dispune alte țări neutre ar fi posibile și la noi, unde schimbul valutar ar fi o puternică atracție în plus.

Din nenorocire, o situație atât de favorabilă nu poate fi pusă în valoare. Poate însă ca tocmai aceste împrejurări să determine factorii hotărâtori să ia măsurile menite să constituească o bază solidă pentru desvoltarea viitoare a turismului românesc.

A. I. D.

INFORMAŢII

■ *Dintr'o eroare* nu s'a menţionat în numărul precedent al revistei noastre că ilustraţiunile cari însoţeau articolul ,,Arta populară românească" au fost luate, datorită bunăvoinţei d-lui Prof. Tzigara-Sarmurcaş, la Muzeul de Artă Naţională Carol I.

■ *Campionatele naţionale de patinaj.* — Campionatele de patinaj figuri, pentru seniori şi juniori, se vor ţine pe Lacul Roşu (Gheorghieni) în a doua jumătate a lunei Februarie 1940

Campionatele de viteză vor fi organizate la Cluj de către Federaţia de patinaj în cursul lunii Ianuarie.

■ *Buletinul Meteorologic sportiv.* — Oficiul Naţional de Turism va continua şi anul acesta să difuzeze prin presă şi Radio un Buletin Meteorologic Sportiv, cu date asupra zăpezii şi timpului, culese din principalele staţiuni de sporturi de iarnă.

In fiecare din aceste staţiuni s'a fixat un observator pe locurile destinate sporturilor de iarnă sau în apropierea acestora, de unde în fiecare dimineaţă la ora 8 sunt culese datele necesare.

Telegramele expediate din aceste staţiuni Oficiului Naţional de Turism, urmează să fie primite înainte de ora 13, după care începe descifrarea lor şi difuzarea.

Menţionăm, că anul acesta ne vom rezuma numai la principalele staţiuni, deoarece Direcţiunea Generală a Poştelor Telefoanelor şi Telegrafului nu a mai avut posibilitatea să ne acorde gratuitatea telegramelor ca în anii prededenţi, costul lor fiind acum suportat de Oficile Locale de Turism.

■ *Adunarea generală a asociaţiei ,,Dor de Ducă".* In cadrul unei solemne sărbătoriri a avut loc, în prezenţa d-lor g-ral Paul Teodorescu, ministrul aerului şi marinei, amiral Gheorghiu, secretarul general al M. A. M., amiral Păiş N., pre şedintele F. R. S. N., Neagu Boerescu, M. Savu, C-dor Eugen Săvulescu, Maior Dimăncescu dela Straja Ţării etc., adunarea generală a asociaţiei ,,Dor de Ducă".

Şedinţa a fost deschisă de d. amiral Păiş care a adus mulţumiri d-lui g-ral Paul Teodorescu, pentru marele sprijin acordat federaţiei Sporturilor nautice.

După epuizarea ordinei de zi, s'a dat descărcare comitetului pentru bugetul anului expirat. S'a ales apoi noul comitet.

D. Paul Teodorescu luând cuvântul a lăudat activitatea d-lui August, preşedintele Asociaţiei ,,Dor de Ducă".

■ *Situaţia României în geografia lumii.* — Revista ,,Le vie del Mondo" a Touring Clubului Italiei, publică o interesantă statistică a situaţiei ţărilor după populaţie, densitate şi suprafaţă.

România ocupă al 14-lea rang din lume şi al 6-lea din Europa, cu o populaţie de 20.500.000 locuitori.

In privinţa suprafeţei este a 32-a ţară din lume şi a 8-a din Europa cu 295.000 km. p.; iar în a populaţiei relative ea ocupă locul al 23-lea din Europa cu o densitate de 69 locuitori pe km. p.

■ *Casa de adăpost a secţiei T. C. R. ,,Satu-Mare".* — Această Casă de adăpost este situată pe râul Tur, la 9 km. depărtare de Com. Negreşti (Gara Oaşului). la o altitudine de 545 m. Se poate ajunge la ea din gara Dragalina, pe linia Satu-Mare-Bicsad.

Casa are trei camere, cu 10 paturi, amenajate complet, putând adăposti 20—25 persoane. Casa este deschisă tot anul.

DELA C. F. R.

■ *Calcularea timpului de şedere în staţiile balneo-climatice.* — Direcţiunea generală c. f. r. a dispus ca începând dela 5 Decembrie a. c., termenul de opt zile sau de două luni, de şedere în staţiile balneo-climatice, să se calculeze începând din ziua şi timpul zilei de plecare notate pe bilet şi pe plicul de identitate şi până la ziua şi timpul când călătorul va pleca din staţia de destinaţie prevăzută pe bilet.

De exemplu: un călător plecat la o staţie în ziua de 5 Decembrie, timpul doi, va beneficia de reducere dacă se înapoiază cel mai curând în ziua de 13 Decembrie, timpul trei şi cel mai târziu 5 Februarie, timpul unu.

■ *Călătoria membrilor Soc. de turism pe c. f. r.* — Direcţiunea generală c. f. r., printr'un nou ordin a menţionat reducera de 50% acordată membrilor societăţilor de turism afiliate Federaţiei Societăţilor Sportive din România şi Uniunii generale a Vânătorilor. Reducerea se acordă pentru grupuri de cel puţin cinci persoane, având carnet de identitate tip c. f. r., model 193. Aceste carnete trebuesc emise de către societăţile, Asociaţiile şi cluburile turistice şi sportive, fiind vizate de Federaţie.

Carnetele vânătorilor vor fi vizate de ,,Uniunea generală a Vânătorilor din România".

■ *Noul curs de convertire a valutelor străine la C. F. R.* — Cu începere dela 1 Decembrie a. c., direcţiunea generală a căilor ferate a fixat următorul curs de convertire a valutelor străine, care se va aplica de toate staţiunile C. F. R., precum şi de agenţiile Wagons Lits, soc. comercială de turism ,,România" şi de concesiunile de bilete, astfel; lira egipteană 620.90, florinul olandez 80,64, drahma 1.70, dinarul 3.20, marca germană 43.57, belgas 25.42, francul belgian 5.08, pengoe 28.35, coroana daneză 28.98, marca finlandeză 2.98 escudos 5.50, lira otomană 120.27, lira sterlină 604.96, pesetas 20.29, lira italiană 7.53, dolarul 150.48, coroana norvegiană 34.52, francul francez 3.43, coroană cehă 5.01 leva 1.76, coroana suedeză 36.10, coroana estoniană 36.66, lira palestiniană 605.68, zlotul 27,82, francul elveţian 34.15. dolarul aur 251.44, francul aur 48.53, dinarul aur 4.26,

Aceste cursuri se vor aplica la convertirea valutelor străine în lei a taxelor de transport în traficul internaţional de călători, bagaje, mesagerii şi mărfuri.

▪ *Campionatele germane de patinaj.* — Campionatele germane de patinaj pentru bărbaţi şi perechi vor avea loc la Viena între 6—7 Ianuarie. Campionatul feminin se va ţine deasemeni în Ianuarie, la München. Concursul german de dans pe ghiaţă la Königsberg, iar campionatul de viteză la Garmisch-Partenkirchen. Campionatele artistice din Boemia vor avea loc la 3-4 Ianuarie în Wittkowitz, cele din Moravia la 6-7 Ianuarie în Hohenmauth şi campionatele din Protectoratul Boemiei şi Moraviei pentru seniori şi juniori, între 20-21 Ianuarie, într'un loc ce urmează a se fixa.

▪ *Săptămâna sporturilor dela Garmisch Partenkirchen. Participarea României.* — Începând dela 27 Ianuarie 1940, se va desfăşura la Garmisch Partenkirchen (Germania), Săptămâna internaţională a sporturilor de iarnă.

Federaţia română de ski a primit o invitaţie oficială de a participa la aceste concursuri, reprezentanţii noştri fiind oaspeţii Germaniei din momentul plecării din Bucureşti.

Programul probelor de ski internaţionale a fost astfel întocmit:

2 Februarie 1940: Stafeta 4 x 10 km.
3 Februarie 1940: Coborâre.
4 Februarie 1940: Slalom.
5 Februarie 1940: Sărituri.

Participanţii României vor fi aleşi de Federaţia română de ski într'o şedinţă specială, care va avea loc în cursul lunei Ianuarie.

▪ *Programul concursurilor de ski în Germania pe 1939—1940*

Federaţia germană a sporturilor de iarnă a fixat pentru sezonul de ski 1939—40, următoarele termene definitive: campionatele pe judeţe în tot Reichul la 13 şi 14 Ianuarie şi campionatele pe provincii la 27—28 Ianuarie. Dela 27 Ianuarie până la 4 Februarie are loc la Garmisch-Partenkirchen tradiţionala Săptămână internaţională a sportului de iarnă. Concursurile nordice (sărituri, curse de lungime şi de durată) ale campionatelor germane de ski se ţin la 17—18 Februarie în Ruhpolding, concursurile alpine (alergări, slalom şi de plecare) la 9—10 Martie în St. Anton (Arlberg). iar turnirurile de iarnă ale tineretului, dela 19 la 25 Februarie în Garmisch-Partenkirchen. Acestor concursuri li se vor asocia şi campionatele armatei.

▪ *Germania.* — După o statistică recentă, în Munţii fostei Austrii sunt 850 de case de adăpost, toate având restaurant sau cantină şi fiind amenajate cu tot confortul.

Căile de comunicaţie de munte şi în special funicularele sunt mai numeroase decât în orice parte din Europa. In munţii fostei Austrii sunt 13 funiculare moderne, dintre care două ating înălţimi de peste 2000 metri: Innsbrucker Nordkettenbahn din Tirol la 2238 m. şi Zugspitzbahan (Tirol) la 2805 m.

„ROMANIA"

SOCIETATE COMERCIALĂ OFICIALĂ DE TURISM S.A.R.

CEA MAI PUTERNICA ORGANIZAȚIE

ROMANEASCA DE TURISM

CĂLĂTORII ȘI ESCURSII

INDIVIDUALE ȘI COLECTIVE

ESCURSII PERIODICE

CURE FORFETARE

CENTRALA BUCUREȘTI — STRADA DOAMNEI, 1

AGENȚII IN TOATĂ LUMEA

Venind în București, locuiți la

GRAND HOTEL
„LAFAYETTE"

CALEA VICTORIEI, 11 — TELEFON: * 3.34.10

Este hotelul cel mai modern, cel mai confortabil. Situat în plin centru al Capitalei. Apă rece și caldă în toate camerele.

PREȚURI MODERATE

TURISMUL MONDIAL

BUCUREȘTI — CALEA VICTORIEI, 60

TELEFON 5.35.07

EXCURSII COLECTIVE, BILETE DE TREN, VAPOR ȘI AVION

Marele hotel Royal Palace

300 camere ultimul confort
In plin centru al Capitalei

Telefon 306.60 — 306.69
București, Strada Constantin Mille No. 13

PENTRU VOIAJUL DVS. ÎN AMERICA, AUSTRALIA, ASIA ȘI AFRICA

ADRESAȚI-VĂ LA:
COMPANIA DE VOIAJ

LLOYD

Bilete de Tren, Vapor și Avion pentru toate țările

București, Calea Victoriei, 33 — Tel. 3.69.13

Pentru toate voiajurile Dv. individuale sau colective adresați-vă biroului de voiaj Ing. Erdes — București, Calea Victoriei 168 — Telefon 4.07.02

BILETE DE VAPOR PENTRU AMERICA, AUSTRALIA, AFRICA BILETE DE TREN, AVION

VINDE LA CURSUL OFICIAL

LEVANT

BULEVARDUL BRĂTIANU, 22

TELEFON 3.29.83

FIRME
RECLAME LITERE
LUMINOASE IN RELIEF
NEOFLEX
IMITAȚII NEON
VOPSITORII IN DUCO

EXECUTĂ BINE CONVENABIL

„MARTHON MARCOVICI"

HOTEL DACIA — BUCUREȘTI, STR. CAROL

„TAGARA"

IMPORT — EXPORT — REPREZENTANȚE

RENUMITELE PRODUSE **„PENGUIN"**
CARBON, INDIGO, PANGLICI-MAȘINI

BUCUREȘTI, STRADA COLȚEI Nr. 29

OFIC. REG. COM. Nr. 2884/939
REG. OFIC. EXPORT Nr. 1339

TELEFON Nr. 3.54.27

Preferați

Renumitele produse Dr. DRALLE
Loțiuni (Birkenwasser) Parfumuri, etc.

Lama de ras „Mazart"

Reprezentant pentru ROMÂNIA

DOCTOR N. MAKROMATI

București

SE CAUTĂ ACHIZITORI CAPABILI

CONRAD SCHLEFFER

CÂMPULUNG — BUCOVINA

VĂ OFERĂ VINURI DE CALITATE
VINURI VECHI DE 15 — 20 ANI

PREȚURI CONVENABILE

GH. BOGHICI & T. DUCU

CALEA GRIVIȚEI Nr. 302

Magazin de coloniale, depozit de vinuri

RESTAURANTUL ȘI BERĂRIA
„MIRCEA CEL MARE"

BULEVARDUL ELISABETA Nr. 2

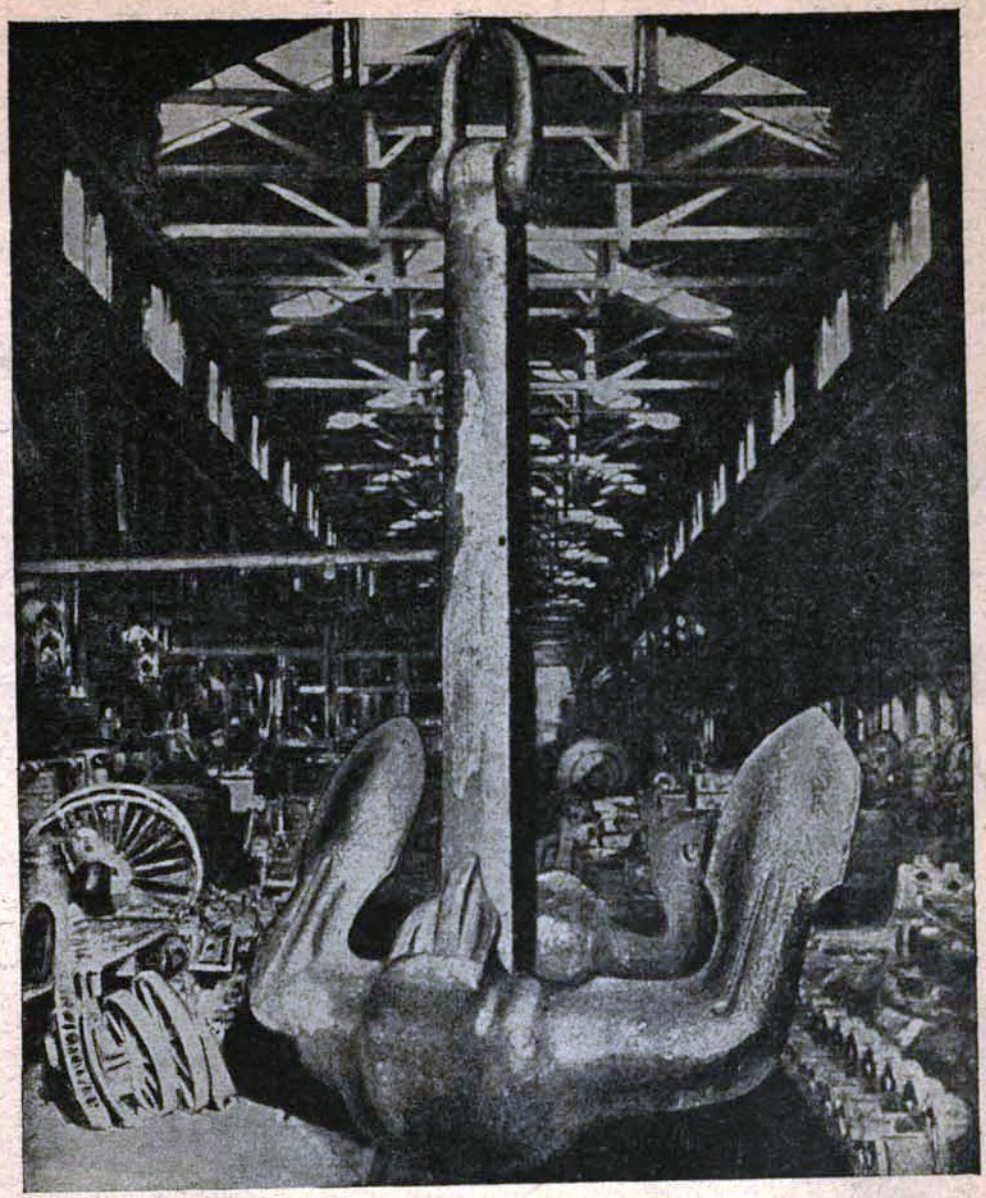

„REȘIȚA“ S. A. R.

LOCOMOTIVE

Aparate de forme, Mașini agricole, Electromotoare, dinamouri, generatoare, transformatori

ARMAMENT ȘI MUNIȚIUNI, etc.

„Electrogaz"

Expoziție – Magazin

Toate aparatele electrice casnice în rate lunare.

CALEA VICTORIEI 227 – Tel. 3.81.72

SUCURSALE:
Calea Griviței 227 – Tel. 5.59.32
Moșilor 318 – „ 2.85.42
„

PALACE = HOTEL = SINAIA

DESCHIS PERMANENT

200 camere luxos mobilate

140 camere cu bae

Telefon în fiecare cameră

Confort ultra-modern

Situat în cea mai pitorească și sănătoasă poziționare din țară

Sejoururi agreabile pentru odihnă și reconfortare.

Sport = Excursiuni, etc.

Garaj propriu pentru 70 mașini

Teren sportiv – Golf

Tenis – Atracțiuni – Jazz

Adresa telegrafică:
PALACE „Sinaia"
Pentru rețineri de camere adresați: BUCUREȘTI, Str. Eug. Carada, 3
Telefon 365-21

Sinaia: Palace Hotel
Telefon 225 și 226

RESTAURANT
BAR
CONFISERIE

TARIF IN RAPORT CU DURATA SEJOURULUI

Linii super exprese și exprese pentru America de Nord.
Linii exprese și poștale pentru America de Sud, America Centrală, Nord și Sud Pacific.
Linii exprese și poștale spre Africa de Sud, Australia, India și Extremul Orient, Indiile Olandeze.
Linii postale în jurul Africei și în toată Marea Mediterană, precum și în Marea Neagră.
Linii circulare în jurul Italiei.
Croisiere în Marea Mediterană.

ÎNSCRIERI, INFORMAȚIUNI, PROSPECTE:

S. A. R. P. I. M.

SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ PENTRU INTREPRINDERI MARITIME

LINII ITALIENE PENTRU LUMEA INTREAGA

ITALIA LLOYD TRIESTINO

ADRIATICA TIRRENIA

CENTRALA — BUCUREȘTI: Calea Victoriei 65 — Telefon 4.15.90 — 5.38.90

SUCURSALE:

CERNĂUȚI: Str. Regele Ferdinand 15, Tel. 1614 — TIMIȘOARA: Str. I. C. Brătianu 43, Tel. 2232

Hotelul elitelor, situat în inima Bucureştilor, poate satisface cele mai deosebite cerinţi.

CAMERELE CU SALĂ DE BAIE CU W. C. ȘI TELEFON
APARTAMENTE LUXOASE
SALOANE DE RECEPȚIE — BAR
RESTAURANT — BIROU WAGONS-LITS/COOK ÎN HOTEL

Bucureşti — Str. Episcopiei, 1

ATHÉNÉE PALACE Hotel

Tel. 4.08.99
Tel. interurban 60
Tel. internaţional 61
Adresa telegrafică
ATHÉNÉEPAL

ATHÉNÉE PALACE HOTEL BUCUREȘTI ROMANIA

RMF 1390/81

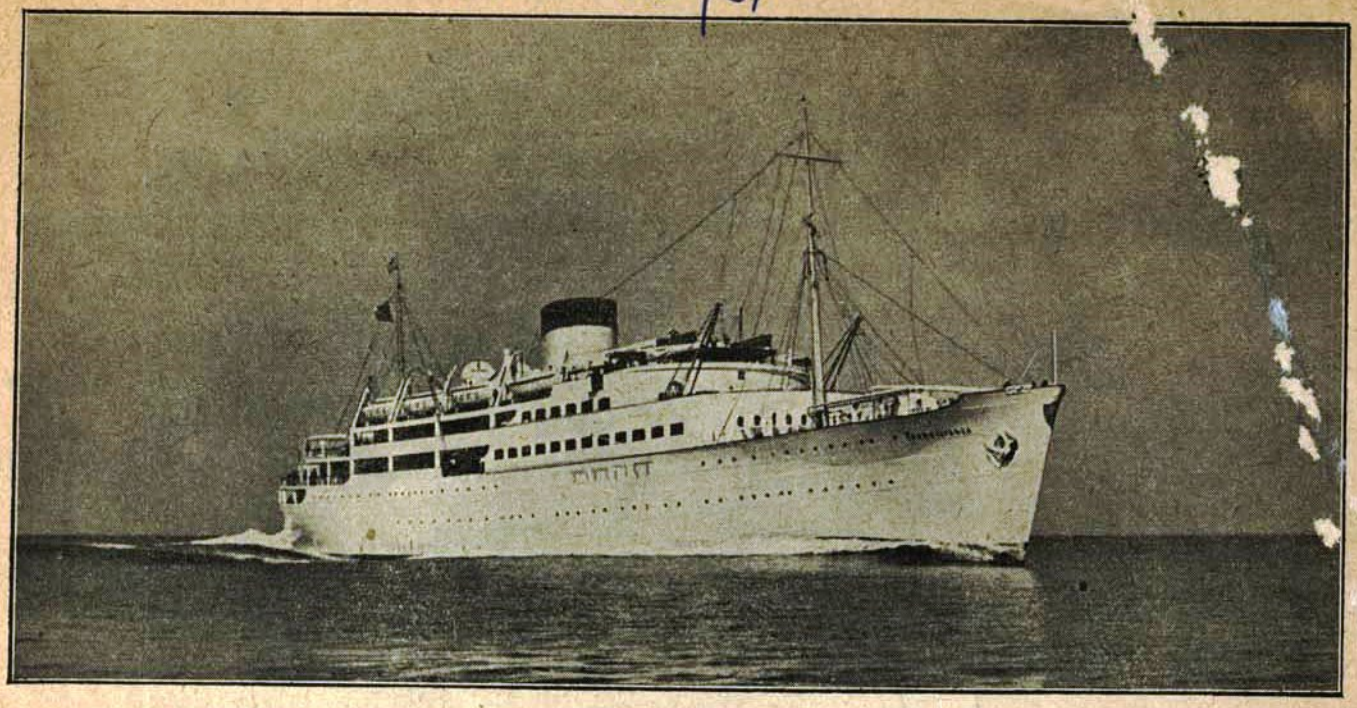

Serviciul Maritim Român
S. M. R.

Direcţiunea: B-dul Take Ionescu 1, Tel. 5.20.60 – Biroul Călători S. M. R. Tel. 3.22.61

Călătoriţi spre Levant în **siguranţă, confort** şi cu **rapiditate,** vizitând frumoasele oraşe: **Istanbul, Pireu (Athena), Alexandria (Cairo), Tel Aviv, Haifa** şi **Beirut** cu luxoasele motonave:

Transilvania şi Basarabia

Plecarea din Constanţa în fiecare Joi la orele 21.

Voiajaţi odihnindu-vă în linişte şi confort cu vapoarele de pasageri

Dacia şi România

Plecări din Constanţa, Luni din două în două săptămâni la ora 21.

INFORMAŢIUNI ŞI BILETE: Biroul de călători S. M. R. Bd. Take Ionescu, 1 — Tel. 3.2261
LA CERERE SE TRIMIT PROSPECTE GRATUITE

PERIODICE ROMANIA

35 lei

SCHIMBAŢI ULEIUL DIN MOTORUL DV. CU

De obiceiu automobilistul caută un uleiu de iarnă cu un punct de congelare jos şi se miră, dacă totuşi pornirea se face aşa de greu. Mobiloil Arctic are un punct de congelare foarte jos, însă ceeace e important, *şi o fluiditate foarte mare, chiar în apropierea punctului de congelare. Deci apără piesele supuse frecării chiar în primul moment al pornirii.*

Iată secretul pornirii uşoare cu MOBILOIL ARCTIC.

Iarna motoarele lucrează mai greu, deoarece trebuie să învingă rezistenţa zăpezii şi a vântului. deci temperatura de lucru a motorului este foarte înaltă.

MOBILOIL ARCTIC nu se subţiază şi asigură o protecţie perfectă a pieselor supuse frecării.

MOBILOIL ARCTIC ULEIUL DE IARNĂ, CARE ASIGURĂ DUBLĂ PROTECŢIE:

GARGOYLE **Mobiloil Arctic**

LA RECE: pornire imediată LA ÎNCĂLZIREA MOTORULUI: protecţie absolută

VACUUM OIL COMPANY S. A. d. R. BUCUREŞTI

COPERTA, după procedeul OFFSET DEEP, CLIŞEELE şi TIPARUL CARTEA ROMÂNEASCĂ, Bucureşti.

C90/82

OSIN

BIBLIOTECA NATIONALA
PERIODICE
ROMANIA
ANTIC. 6
LEI 35

9 1966 4 n 28